

Podnikatelská seskupení podle § 66a

(z komentáře k Obchodnímu zákoníku)

Prof. JUDr. Jan Dědič, CSc.
Ing. JUDr. Jan Zrzavecký

Novela obchodního zákoníku, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2001, přinesla řadu změn i v pojetí koncernového práva. Velmi diskutovaným tématem (a to i na stránkách časopisu Auditor) bylo i ustanovení § 66a z Obecných ustanovení k obchodním společnostem, jež řeší vztahy v rámci podnikatelských seskupení a zvláště pak otázku vztahů uvnitř tohoto seskupení v případech, kdy není uzavřena ovládací smlouva a musí být zpracována ve lhůtě do 3 měsíců od skončení účetního období písemná zpráva o vztazích mezi ovládací a ovládanou osobou a o vztazích mezi ovládanou osobou a ostatními osobami ovládanými stejnou ovládací osobou. V této souvislosti jsou stanoveny povinnosti i auditorovi, aniž by byly pro provádění zmíněných ustanovení v praxi vždy zcela jednoznačné odpovědi na celou řadu otázek. V minulosti jsme na toto téma publikovali řadu názorů. Dnes čtenářům nabízíme poměrně rozsáhlý a nejpropracovanější výklad prof. JUDr. Jaroslava Dědiče, CSc. a ing. JUDr. Jana Zrzaveckého, který byl zveřejněn v prvním svazku Komentáře k obchodnímu zákoníku. Komentář (sestavující ze čtyř dílů) vydalo pražské nakladatelství Polygon, s jehož svolením přetiskujeme část týkající se vymezení podnikatelských seskupení (§ 66a).

Ing. Eva Fišerová
Jaromír Dočkal

§ 66a

Podnikatelská seskupení

(1) Společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti, je většinovým společníkem a společnost, ve které tuto většinu má, je společností s většinovým společníkem. Hlasy plynoucí z účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným jsou hlasy spojené s jeho podílem ve společnosti. U akciové společnosti se počítají do hlasů plynoucích z účasti akcionáře ve společnosti hlasy příslušející k jeho akciím s hlasovacími právy bez ohledu na to, zda již byly tyto akcie vydány. Prioritní akcie, se kterými není spojeno hlasovací právo, se považují pro účely tohoto ustanovení za akcie bez hlasovacích práv i v případech, kdy podle zákona hlasovací právo dočasně nabývají. Do celkového počtu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti se nezapočítávají hlasy z vlastních podílů nebo akcií v majetku společnosti nebo jí ovládané osoby ani z podílů nebo akcií, které drží určitá osoba svým jménem na účet společnosti nebo osoby ovládané společností.

Komentář

Zákonem č. 370/2000 Sb. byla s účinností od 1. 1. 2001 do obchodního zákoníku vložena nová právní úprava tzv. podnikatelských seskupení. Pojem „podnikatelská seskupení“ je v obchodním zákoníku použit v nadpisu pod § 66a, aniž by byl dále jakkoliv definován. Z kontextu, v jakém je tento pojem použit, lze dovozovat, že podnikatelským seskupením ve smyslu § 66a ObchZ je určitá forma spolupráce (kooperace) podnikatelů, popřípadě i jiných osob, které se přímo nebo nepřímo podílejí na podnikání se společným cílem, jímž je ovlivňovat provoz podniku určité osoby. Vytvoření podnikatelského uskupení pak vede k tomu, že určitá osoba nebo určité osoby získávají přímou či nepřímou možnost vykonávat rozhodující vliv na řízení a provozování podniku jiné osoby (podnikatele).

Základní formu podnikatelského seskupení tvoří osoby, které jsou ve vztahu ovládající a ovládané osoby ve smyslu § 66a odst. 2 ObchZ. Takový vztah může vzniknout zejména tím, že určitá osoba disponuje určitým počtem hlasů v právnické osobě, které jí umožňují takový rozhodující vliv vykonávat, nebo na základě smlouvy. Je také možné, aby se více osob spojilo za účelem vykonávat rozhodující vliv na provozování podniku jiné osoby. Takové jednání, kdy určité osoby společně vykonávají vliv na říze-

ní podniku určité osoby, označuje obchodní zákoník v § 66b jako jednání ve shodě. K tomu může dojít buď fakticky, nebo na základě smlouvy. Takové smlouvy se zpravidla označují jako tzv. syndikátní smlouvy, avšak obchodní zákoník je označuje v § 186d ObchZ jako smlouvy o výkonu hlasovacích práv. Sám vztah ovládající a ovládané osoby může mít různou intenzitu. V případě, že ovládaná osoba je podrobena jednotnému řízení ze strany ovládající osoby a obě strany jsou podnikateli, vzniká podnikatelské uskupení, které označuje obchodní zákoník v § 66a odst. 7 ObchZ jako koncern (holding).

Vytvoření podnikatelského seskupení může mít vliv na hospodářskou soutěž, neboť takové podnikatelské seskupení může významným způsobem narušit (omezit) hospodářskou soutěž. Pokud by vytvoření podnikatelského seskupení narušilo nebo mohlo narušit hospodářskou soutěž, podléhá vytvoření takového seskupení souhlasu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Vytvoření podnikatelského seskupení by v takovém případě mělo mít charakter spojování soutěžitelů (viz výklad k § 69 odst. 1 a k § 156 odst. 8 ObchZ).

Jednou z forem podnikatelského seskupení je společnost s většinovým společníkem. Aby šlo o společnost s většinovým společníkem, není nezbytné, aby většinový společník byl podnikatelem. Většinovým společníkem může být jakákoliv česká i zahraniční osoba, má-li většinu hlasů (více než 50 %, tedy více než polovinu) v dané společnosti a tato většina hlasů je spojena s podílem (podíly) daného společníka (viz § 61 odst. 1 ObchZ) ve společnosti. S postavením většinového společníka je spojena jedna z domněnek ovládnutí. Většinový společník je považován podle § 66a odst. 3 písm. a) a odst. 7 ObchZ za ovládající osobu ve vztahu ke společnosti, v níž je většinovým společníkem, není-li tato společnost ovládána na základě ovládací smlouvy a jiná osoba než většinový společník nedisponuje většinou hlasů ve společnosti. Jiná osoba by mohla disponovat většinou hlasů ve společnosti s většinovým společníkem pouze tehdy, pokud by většinový společník přenechal této jiné osobě dispozici se všemi hlasovacími právy nebo částí svých hlasovacích práv, je-li takové částečné přenechání hlasovacích práv u té které společnosti vůbec možné (viz výklad k § 66a odst. 6) na základě smlouvy (viz k tomu výklad k § 66a odst. 6). Tím však neztrácí status většinového společníka. U akciové společnosti lze umožnit dispozici s hlasovacími právy samostatně ohledně každé akcie jiné osobě, neboť každá akcie představuje samostatnou účast (podíl) v akciové společnosti. U ostatních společností však takový postup možný není, neboť každý společník má pouze jeden podíl (viz § 61 odst. 1 ObchZ).

Při zjišťování, zda má určitý společník většinu hlasovacích práv, je třeba znát dvě veličiny, a to celkové množství hlasovacích práv, z nichž se většina počítá, a počet hlasovacích práv, jenž se přičítá danému společníkovi.

U veřejné obchodní společnosti půjde podle našeho názoru o počet hlasů společníků potřebných k rozhodování o záležitostech společnosti podle § 79 odst. 2 a 3 ObchZ. Z nich plyne, že veřejná obchodní společnost může mít většinového společníka pouze tehdy, nemá-li podle společenské smlouvy každý ze společníků pouze jeden hlas. Většinovým společníkem veřejné obchodní společnosti by pak byl takový její společník, který by měl podle společenské smlouvy sám většinu hlasů potřebných k rozhodování podle § 79 odst. 2 a 3 ObchZ. Obdobně u komanditní společnosti lze hovořit o většinovém společníku pouze tehdy, jestliže by určitý společník měl podle společenské smlouvy většinu hlasů potřebných k přijetí rozhodnutí podle § 97 odst. 2 a 3 ObchZ.

U společnosti s ručením omezeným je celkové množství hlasů dáno součtem hlasů všech ze všech obchodních podílů. Jestliže je však společnost s ručením omezeným majitelem vlastního uvolněného obchodního podílu (viz výklad k § 120 odst. 1 a 2), odečítají se z celkového množství hlasů hlasy spojené s obchodním podílem v majetku společnosti. Totéž platí, jestliže obchodní podíl na dané společnosti s ručením omezeným je v majetku osoby, jež je ovládána danou společností s ručením omezeným, její dceřiné společnosti (viz výklad k § 120 odst. 3). Totéž by platilo, pokud by třetí osoba držela obchodní podíl svým jménem, avšak na účet dané společnosti s ručením omezeným nebo jí ovládané osoby. Do množství hlasů, jež se počítávají společníkovi pro účely zjištění, zda je většinovým společníkem, se zahrnují pouze hlasy, které patří k jeho obchodnímu podílu, nikoliv i hlasy patřící k jinému obchodnímu podílu, s nimiž případně disponuje na základě smlouvy (viz výklad k § 66a odst. 3 a 6). Přitom není důležité, zda je v konkrétním případě společník oprávněn hlasovací právo vykonat nebo nikoliv (viz výklad k § 127 odst. 5 a 9). To se však nevztahuje na samotnou společnost s ručením omezeným a jí ovládanou osobu. Společnost s ručením omezeným nemůže být sama sobě nikdy většinovým společníkem stejně jako osoba ovládaná společností s ručením omezeným nemůže být většinovým společníkem této společnosti.

U akciové společnosti se do hlasů plynoucích z účasti akcionáře na společnosti zahrnují hlasy příslušející k jeho akciím s hlasovacími právy bez ohledu na to, zda již byly tyto akcie vydány. Jde tedy o hlasy plynoucí ze všech podílů akcionáře na základním kapitálu akciové společnosti. Prioritní akcie (viz výklad k § 159), se kterými není spojeno hlasovací právo podle stanov akciové společnosti, se považují pro účely zjišťování postavení většinového společníka za akcie bez hlasovacích práv i v případech, kdy podle zákona hlasovací právo dočasně nabývají. Jestliže by nebyla delší dobu vyplácena prioritní dividenda, takže prioritní akcie by nabyly hlasovací právo na delší dobu, je nutno i hlasovací práva z těchto akcií započítávat. V případě, že majitelé prioritních akcií mohou hlasovat jen proto, že se na valné hromadě hlasuje odděleně podle druhu akcií, protože to vyžaduje zákon, nelze hlasovací právo z prioritních akcií započítávat. Totéž nepochybně platí ohledně prioritních akcií bank, které podle § 20 odst. 2 ZBank ze zákona hlasovací právo nikdy nemají. Z hlasovacích práv příslušejících danému akcionáři však nelze odečítat jiné pří-

pady, kdy akcionáři nemohou vykonávat hlasovací práva (viz výklad k § 186c).

Do celkového počtu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti, z nichž se zjišťuje podíl akcionáře na hlasovacích právech pro účely tohoto ustanovení, se nezapočítávají kromě hlasů z prioritních akcií ani hlasy z vlastních akcií či zatímních listů (popř. poukázek na akcie) v majetku společnosti (viz § 161d odst. 1 a § 204b odst. 8 ObchZ) nebo jí ovládané osoby (viz § 161f a 204b odst. 8 ObchZ) ani z akcií či zatímních listů (popř. poukázek na akcie), které drží určitá osoba svým jménem na účet společnosti nebo osoby ovládané společností. Držba cenných papírů vlastním jménem na cizí účet by připadala v úvahu podle českého práva zejména u listinných akcií na majitele, neboť z nich přímo neplyne, kdo je jejich majitelem. Není však vyloučena ani u zaknihovaných akcií či listinných akcií na jméno (viz výklad k § 156). Z celkového počtu hlasovacích práv nelze odečítat jiné případy, kdy akcionáři nemohou vykonávat hlasovací práva (viz výklad k § 186c).

(2) Ovládající osobou je osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiné osoby (dále jen „ovládaná osoba“). Je-li ovládající osobou společnost, jde o společnost mateřskou a společnost jí ovládaná je společností dceřinou. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

Komentář

Právní úprava ovládnutí v § 66a ObchZ nebyla do 1. 1. 2001 zcela v souladu s požadavky práva Evropských společenství, konkrétně článkem 24a Druhé směrnice, a to proto, že ovládnutí vázala pouze na formální požadavek získání většiny hlasovacích práv ve společnosti. To je však požadavek zcela nedostačující. V souladu s článkem 24a Druhé směrnice je nově v § 66a odst. 2 ObchZ definována ovládající osoba tím, že vykonává rozhodující vliv na řízení a provozování podniku jiné osoby, tedy věcně.

Osoba, na řízení nebo provozování jejíhož podniku je vliv takto vykonáván, je osobou ovládanou. Sporné může být, zda jak ovládající, tak ovládaná osoba musejí být podnikateli. Z nadpisu pod § 66a, který zní „Podnikatelská seskupení“, by bylo možno dovozovat, že ano. Z dikce § 66a odst. 1 až 4 však nelze takový požadavek dovodit. Z těchto ustanovení plyne, že ovládající osobou může být i osoba, která nepodniká, zatímco ovládanou osobou musí být podnikatel bez ohledu na to, zda český nebo zahraniční, neboť v ustanovení § 66a odst. 2 se hovoří o vlivu na řízení nebo „provozování podniku jiné osoby“ a podnik může mít pouze podnikatel. Z toho plyne, že ovládající

osobou může být jakákoliv osoba fyzická nebo právnická, zahraniční nebo česká.

Společnost může být jak osobou ovládající, tak osobou ovládanou. Je-li ovládající osobou obchodní společnost, označuje ji zákon jako „společnost mateřská“ a jí ovládanou společnost označuje jako „společnost dceřiná“.

Rozhodujícím vlivem na řízení nebo provozování podniku jiné osoby lze rozumět takový stav, kdy o zásadních otázkách řízení a provozování podniku (obchodního vedení) není fakticky rozhodováno statutárním orgánem právnické osoby, která je podnikatelem, nebo fyzickou osobou – podnikatelem, ale jinou osobou. Z pojmu „rozhodující vliv“ lze podle našeho názoru také dovozovat, že nejde o ovlivnění přijetí jednoho rozhodnutí, ale že se jedná o vliv trvajícím delší dobu (dlouhodobý), který má zásadní vliv na řízení nebo provozování podniku jiného. U obchodní společnosti lze hovořit o ovládnutí tehdy, pokud statutární orgán společnosti ve všech zásadních otázkách obchodního vedení postupuje podle vůle jiné osoby, a ne z vlastní vůle osob, které jej tvoří. Taková společnost je osobou ovládanou. Naopak pokud by společnost mohla takto ovlivňovat podnik jiného podnikatele, byla by osobou ovládající.

Faktickým vlivem lze rozumět vliv, který má určitá osoba, aniž by měla právní titul pro uplatňování svého vlivu na řízení nebo provozování podniku jiné osoby (může jít např. o využití osobního vztahu nebo informace, která umožňuje „vydírání“ osoby, jež je statutárním orgánem nebo jeho členem). Právním vlivem lze rozumět vliv na základě využití právního titulu, jímž může být buď podíl na právnické osobě, možnost disponovat s hlasovacími právy, nebo smlouva s podnikatelem, v níž se sám podnikatel smluvně podrobuje rozhodujícímu vlivu jiné osoby na řízení a provozování jeho podniku.

Vliv může být buď přímý, nebo nepřímý. Nepřímý vliv je pak definován jako vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob. Tento nepřímý vliv může být i několikastupňový.

Zákonem č. 501/2001 Sb. byla vypuštěna z ustanovení § 66a odst. 2 ObchZ věta, podle níž ovládající osobou nebyla osoba, jejíž vliv na společnost byl založen mandátní smlouvou, smlouvou o správě určitého majetku a jinou obdobnou obchodní smlouvou. Toto ustanovení bylo velmi problematické, neboť nemá žádnou oporu v evropských směrniciích.

Od „rozhodujícího vlivu“ podle § 66a odst. 2 ObchZ je třeba odlišovat „podstatný vliv“ podle § 66 odst. 6 ObchZ. K pojmu „podstatný vliv“ viz výklad k § 66 odst. 6.

Vzhledem k tomu, že v mnoha případech bývá jen obtížně prokazatelné, že zde existuje vztah ovládnutí, stanoví obchodní zákoník v souladu s článkem 24a odst. 3 Druhé směrnice právní domněnky existence vztahu ovládající a ovládané osoby (viz § 66a odst. 3 až 5 ObchZ) v případě, že vztah ovládnutí není upraven ovládací smlouvou (viz § 66a odst. 7 ObchZ). Ovládnutí bez existence ovládací smlouvy lze označit jako faktické ovládnutí, zatímco ovládnutí na základě ovládací smlouvy jako ovládnutí smluvní. Toto řešení usnadní důkazní pozici v případě sporu. Pokud zákon stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, ne-

lze vést důkaz opaku k tomu, že mezi danými osobami neexistuje vztah ovládnutí, i kdyby rozhodující vliv na řízení a provozování podniku osoba, jíž svědčí nevyvratitelná právní domněnka, nevykonávala. Je-li vztah ovládnutí stanoven vyvratitelnou právní domněnkou, může osoba, jíž svědčí vyvratitelná domněnka, dokázat, že rozhodující vliv na řízení a provozování podniku nevykonává. V ostatních případech je nutno v případě sporu existenci rozhodujícího vlivu na řízení nebo provozování podniku jiné osoby prokazovat.

Faktické ovládnutí, jeho meze a ochrana menšinových společníků a věřitelů jsou upraveny v § 66a odst. 9 až 16 ObchZ. Smluvní ovládnutí, jeho meze a ochrana menšinových společníků a věřitelů jsou upraveny v § 190b až § 190d ObchZ.

Ovládnutí má kromě důsledků uvedených v § 66a a § 190b až § 190d ObchZ tyto další důsledky:

Je-li ovládající osobou (mateřskou společností) akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, pak jí ovládané osoby (dceřiné společnosti) bez ohledu na to, zda jde o faktické nebo smluvní ovládnutí, podléhají podle § 161f a § 120 odst. 3 ObchZ těmto omezením:

- a) nesmějí upisovat akcie mateřské společnosti,
- b) akcie, zatímní listy a poukázky na akcie mateřské společnosti mohou nabývat jen za podmínek, za jakých to zákon dovoluje, a na dobu, na jakou to zákon dovoluje,
- c) nesmějí smluvně nabývat obchodní podíl na mateřské společnosti,
- d) zástavní právo k akciím, zatímním listům, poukázáním na akcie a obchodnímu podílu mateřské společnosti mohou nabýt jen v případech zákonem dovolených,
- e) jsou povinny o nabytí a zcizení akcií a zatímních listů mateřské společnosti a zástavním právem k nim informovat své společníky na valné hromadě,
- f) jsou povinny vytvářet zvláštní rezervní fond, vykazují-li akcie, zatímní listy, poukázky na akcie či obchodní podíly mateřské společnosti v rozvaze v aktivech,
- g) nesmějí vykonávat hlasovací a přednostní práva spojená s akciemi, zatímními listy nebo obchodním podílem mateřské společnosti a nevzniká jim podíl na právo ze zisku (dividendu),
- h) jsou povinny sledovat vztah upsaného základního kapitálu s připočtením nedisponibilních rezervních fondů s výší vlastního kapitálu,
- i) existuje možnost jejich zrušení soudem a nařízením jejich likvidace v případě, že včas nezczizí akcie, zatímní listy, poukázky na akcie nebo obchodní podíl na mateřské společnosti,
- j) nesmějí poskytovat zálohy, úvěry a půjčky na pořízení akcií, zatímních listů, poukázek na akcie nebo obchodních podílů na mateřské společnosti ani takové pohledávky zajišťovat.

Podle § 66b odst. 2 písm. b) a c) ObchZ ovládající osoba a jí ovládaná osoba, nebo osoby ovládané stejnou ovláda-

jíci osobou se považují za osoby jednající ve shodě, pokud není prokázán opak.

Podle § 136 odst. 1 písm. c), § 139 odst. 2, § 196 odst. 1 písm. c) a § 200 odst. 3 ObchZ se nesmí jednatel, člen dozorčí rady společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti a člen představenstva akciové společnosti účastnit na podnikání jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání.

Podle § 180 odst. 2 ObchZ mohou stanovy omezit výkon hlasovacího práva stanovením nejvyššího počtu hlasů jednoho akcionáře, a to ve stejném rozsahu pro každého akcionáře nebo i pro akcionáře a jím ovládané osoby.

Z ustanovení § 180 odst. 3 ObchZ plyne, že akcionář přítomný na valné hromadě má právo na vysvětlení i ohledně záležitostí týkajících se osob ovládaných společností, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady. Ovládnutí společnosti s registrovanými účastnickými cennými papíry nebo ovládnutí akcionáře, který ovládá společnost s registrovanými akciemi, zakládá povinnost učinit nabídku převzetí, ledaže k ovládnutí cílové společnosti došlo na základě nepodmíněné a neomezené nabídky převzetí za cenu stanovenou jako při povinné nabídce převzetí podle § 183b ObchZ.

Povinnost učinit nabídku převzetí podle § 183b odst. 8 a 9 ObchZ zaniká, rozhodne-li tak Komise pro cenné papíry na základě písemné žádosti akcionáře, jež sníží svůj podíl na hlasovacích právech pod rozsah, který založil jeho povinnost učinit nabídku převzetí ve lhůtě stanovené pro učinění této nabídky tím, že převedl účastnické cenné papíry na jinou osobu s cílem nevykonávat sám ani prostřednictvím jiných osob rozhodující vliv v cílové společnosti, ledaže byly účastnické cenné papíry převedeny na osobu, kterou akcionář ovládá nebo jež ovládá akcionáře, anebo se kterou akcionář jedná ve shodě.

Podle § 135 odst. 2 a 196a odst. 2 ObchZ není třeba souhlasu valné hromady společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě, anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou, i když se jinak takový souhlas v důsledku personálního propojení vyžaduje.

Podle § 135 odst. 2 a 196a odst. 3 ObchZ, jestliže společnost s ručením omezeným nebo akciová společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od osoby touto společností s ručením omezeným nebo akciovou společností ovládané, anebo na ně úplatně majetek převádí, a to za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu dané společnosti ke dni nabytí, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

Podle § 125 odst. 1 písm. j) a § 187 odst. 1 písm. k) ObchZ rozhoduje valná hromada ovládající společnosti s ručením omezeným nebo ovládající akciové společnosti o uzavření smlouvy o převodu a nájmu podniku nebo jeho části jí ovládanou osobou.

Podle § 69d odst. 4 a § 220b odst. 3 ObchZ, jestliže by uvedení určitých údajů ve zprávách podle uvedených usta-

novení mohlo způsobit značnou újmu společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osobě nebo tvoří předmět obchodního tajemství zúčastněné společnosti nebo jí ovládající nebo jí ovládané osoby anebo jsou utajovanou skutečností podle zák. č. 148/1998 Sb., nelze je ve zprávě uvádět. Zpráva však musí obsahovat sdělení, proč se předmětné údaje neuvádějí.

Znalec pro fúze má podle § 220c odst. 6 ObchZ právo vyžadovat od zúčastněných společností, je ovládajících a jimi ovládaných osob všechny informace a písemnosti, jež jsou potřebné ke zpracování znalecké zprávy o fúzi, a má právo provádět u těchto osob potřebná šetření. Totéž právo má znalec pro rozdělení podle § 220s.

Kromě toho další důsledky ovládnutí nastávají, má-li ovládnutí charakter koncernu (viz výklad k § 66a odst. 7).

(3) Ovládající osobou je vždy osoba, která

- a) je většinovým společníkem; to neplatí, jestliže je ovládající osoba určena podle ustanovení písmene b),**
- b) disponuje většinou hlasovacích práv na základě dohody uzavřené s jiným společníkem nebo společníky, nebo**
- c) může prosadit jmenování nebo volbu nebo odvolání většiny osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, anebo většiny osob, které jsou členy dozorčího orgánu právnické osoby, jejímž je společníkem.**

Komentář

Nevyvatitelné právní domněnky ovládnutí jsou stanoveny v § 66a odst. 3 a 4 ObchZ pro případ, že nebyla uzavřena ovládací smlouva. V případě, že byla uzavřena ovládací smlouva, je ovládající osobou osoba, jež je řídicí osobou podle ovládací smlouvy (viz k tomu výklad k § 66a odst. 7 a k § 190b odst. 2).

Podle § 66a odst. 3 ObchZ se v případě, že nebyla uzavřena ovládací smlouva, použijí tyto nevyvatitelné právní domněnky ovládnutí:

- a) Ovládající osobou je většinový společník, ledaže někdo jiný disponuje většinou hlasovacích práv (k většinovému společníkovi viz výklad k § 66a odst. 1 ObchZ).
- b) Ovládající osobou je ten, kdo disponuje většinou hlasovacích práv na základě dohody uzavřené s jiným společníkem nebo společníky. Jde o situaci, kdy určitá osoba disponuje většinou hlasovacích práv na společnosti na základě dohody, nikoliv jen na základě své účasti ve společnosti. Bude-li však určitá oso-

ba disponovat pouze vlastními hlasovacími právy, půjde o většinového společníka a bude platit domněnka sub a). Aby šlo o domněnku sub b), musí daná osoba disponovat vlastními i cizími hlasovacími právy nebo jen cizími hlasovacími právy. Osoba, jež disponuje většinou hlasovacích práv, může, ale nemusí být společníkem (k disponování s hlasovacími právy viz výklad k § 66a odst. 6). Disponování s cizími hlasovacími právy je třeba odlišovat od jednání ve shodě podle § 66a odst. 4 ObchZ ve vazbě na § 66b ObchZ.

- c) Ovládající osobou je ten, kdo může prosadit jmenování nebo volbu nebo odvolání většiny osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, anebo většiny osob, jež jsou členy dozorčího orgánu právnické osoby, jejímž je společníkem. Uvedení této domněnky ovládnutí vyžaduje čl. 24a Druhé směrnice. Jde o situaci, kdy by určitý společník mohl prosadit volbu většiny členů představenstva nebo dozorčí rady, jednatelů apod. bez ohledu na počet hlasů, jimiž disponuje. Podle českého práva k tomu bude muset disponovat většinou hlasovacích práv buď sám, nebo v důsledku jednání ve shodě, takže bude současně ovládající osobou i podle písmene a) nebo b) nebo podle § 66a odst. 4 ObchZ. Vzhledem k tomu, že ovládanou osobou může být též zahraniční osoba, nelze vyloučit, že podle cizího práva může prosadit volbu většiny členů statutárního nebo dozorčího orgánu, přestože nemá většinu hlasovacích práv, bude-li mít právo vysílat do orgánu společnosti většinu jeho členů. Podle zahraničních právních řádů jde zpravidla o výhodu, která se na určitou dobu umožňuje zakladatelům společnosti. V takovém případě by byla ovládající osobou tato osoba.

(4) Osoby jednající ve shodě, které společně disponují většinou hlasovacích práv na určité osobě, jsou vždy ovládajícími osobami.

Komentář

Disponovat většinou hlasovacích práv nemusí jen jedna osoba, ale může jít o více osob, jež jednají ve shodě. K jednání ve shodě viz výklad k § 66b. Osoby, jež v důsledku jednání ve shodě disponují většinou hlasovacích práv v určité osobě, mají všechny vůči ovládané osobě postavení ovládajících osob a právní důsledky ovládnutí uvedené ve výkladu k § 66a odst. 2 se vztahují na všechny osoby, které ve shodě ovládají určitou osobu. To znamená, že každá z nich má postavení ovládající osoby a vztahují se na ni ustanovení obchodního zákoníku o právech a povinnostech ovládajících osob a povinnosti ovládané osoby musí ovládaná osoba plnit vůči každé z osob, které ji ovládají jednáním ve shodě. Více osob však nemůže ovládat v koncernu, neboť řídicí osobou může být pouze jedna osoba (viz k tomu výklad k § 66a odst. 7).

Od ovládání jednáním ve shodě, kdy postavení ovládající osoby mají všechny osoby jednající ve shodě, je třeba odlišovat přenechání výkonu hlasovacích práv jiné osobě, kdy ovládající osobou je pouze osoba, jež přenechanými hlasovacími právy disponuje (viz výklad k § 66a odst. 6).

(5) Není-li prokázáno, že jiná osoba disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv, má se za to, že osoba, která disponuje alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě, je ovládající osobou, a že osoby jednající ve shodě, které disponují alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě, jsou ovládajícími osobami.

Komentář

V § 66a odst. 5 ObchZ je upravena vyvratitelná právní domněnka ovládání, podle níž osoba, která disponuje alespoň 40 % hlasovacích práv v určité osobě, je ovládající osobou, nebo osoby jednající ve shodě, které disponují alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě, jsou ovládajícími osobami, není-li prokázáno, že jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě disponují stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv.

O této osobě nebo těchto osobách tedy platí, že vykonávají rozhodující vliv na řízení a provozování podniku jiné osoby, aniž by se musela zmíněná skutečnost dokazovat. Naopak by tato osoba v případě sporu musela dokazovat, že neovládá.

Z uvedeného však rovněž plyne, že vztah ovládnutí může existovat i v případě, kdy určitá osoba nebo osoby jednající ve shodě disponují i méně než 40 % hlasovacích práv, a přesto budou osobou ovládající, pokud jí (jim) tento počet hlasů postačuje k tomu, aby vykonávala (vykonávaly) rozhodující vliv na řízení a provoz podniku jiné osoby. K tomu může dojít při rozptýleném akciovém vlastnictví. V takovém případě se ovládání dokazuje zpravidla podle rozboru účasti akcionářů na valných hromadách v minulém období a počtu akcií, jejichž vlastnictví zpravidla stačilo k ovlivnění rozhodnutí valné hromady.

V souvislosti s definováním ovládající osoby vznikala do 31. 12. 2001 v praxi otázka, kdo je ovládající osobou v případě, že bude uzavřena ovládací smlouva podle § 190b ObchZ, avšak řídicí osobou nebude ten, komu svědčí nevyvratitelná domněnka ovládnutí. Byl ovládající osobou ten, kdo byl většinovým společníkem, nebo řídicí osoba podle ovládací smlouvy? Podle našeho názoru neměla v praxi nastat situace, kdy by řídicí osoba současně nedisponovala většinou hlasovacích práv ve společnosti, protože jinak nebyla zřejmě splněna podmínka podrobení se jednotnému vlivu ze strany řídicí osoby, neboť jiné osoby by prostřednictvím valné hromady mohly jednotné řízení

zmařit. Uzavření ovládací smlouvy totiž nijak neomezova-
lo působnost valné hromady řízené společností. Tento pro-
blém však byl vyřešen zákonem č. 501/2001 Sb., neboť
v ustanovení § 66a odst. 7 ObchZ se stanoví, že řídicí oso-
ba uvedená v ovládací smlouvě má vždy postavení ovlá-
dající osoby a podle novelizovaného ustanovení § 190b
odst. 2 ObchZ není nikdo oprávněn dávat statutárnímu
orgánu řízené osoby pokyny, jež by byly v rozporu s pokyny
řídicí osoby.

V důsledku právní úpravy zavedené s účinností od
1. 1. 2001 se mohlo stát, že osoby, které nebyly k 31.
12. 2000 ovládajícími a ovládanými osobami, se dnem
1. 1. 2001 v důsledku změny zákona takovými osobami
staly.

Podle čl. VIII bod 26 a 27 zák. č. 370/2000 Sb. v případě,
že v důsledku použití tohoto zákona vznikl mezi určitými
osobami vztah ovládající a ovládané osoby, ačkoliv podle
dosavadní úpravy takovými osobami nebyly, byly povinny
uvést své vzájemné vztahy do souladu s novelizovaným
zněním obchodního zákoníku do šesti měsíců ode dne
nabytí účinnosti zákona č. 370/2000 Sb., jestliže takovou
povinnost dosud neměly.

Zvláštní lhůta je stanovena pro zcizení obchodního po-
dílu na mateřské společnosti nebo akcií mateřské společ-
nosti v majetku ovládané osoby (18 měsíců od nabytí účinnosti
zákonu) a pro vytvoření rezervního fondu na tento
obchodní podíl nebo akcie (12 měsíců od účinnosti zá-
konu).

(6) Disponováním s hlasovacími právy se pro účely tohoto zákona rozumí možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jakého právního důvodu jsou vykonávána, popřípadě možnost ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou.

Komentář

Disponováním s hlasovacími právy se podle § 66a odst. 6
ObchZ rozumí

- a) možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jakého právního důvodu jsou vykonávána,
- b) popřípadě možnost ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou.

Ad a) Půjde především o hlasovací práva, která vyko-
nává určitá osoba ze svého vlastního podílu (akcií) pod-
le svého volného uvážení. Může však jít i o hlasovací
práva z cizích podílů (akcií), jež daná osoba vykonává
jménem jiného společníka, jemuž podíl (akcie) patří, na
základě smlouvy o výkonu hlasovacích uzavřené s ním
podle § 186d ObchZ, může-li hlasovací práva vykonat
bez pokynů majitele podílu (akcií) na základě svého

volného uvážení. K takovému výkonu hlasovacích práv
ve vztahu ke společnosti však daná osoba potřebuje pl-
nou moc, nepostačila by smlouva o výkonu hlasovacích
práv, ledaže by v sobě plnou moc přímo obsahovala,
anebo jde o výkon hlasovacích práv vlastním jménem
na cizí účet (to je možné zejména u akcie na majitele).
Viz k tomu blíže výklad k § 127 odst. 6 a k § 186d Ob-
chZ. Není podstatné, zda jsou hlasovací práva na zákla-
dě takové dohody skutečně vykonávána. Existenci tak-
ové dohody však bude nutno dokazovat. V praxi je
občas kladena otázka, zda dohody o výkonu hlasova-
cích práv, jimiž společník přenechává výkon hlasova-
cích práv jinému, nejsou neplatné pro obcházení záko-
na, neboť hlasovací právo není samostatně převoditel-
ným právem a takovou dohodou se dosahuje stavu, jako
by k oddělení tohoto práva došlo. Jsme názoru, že tako-
vý výklad správný není, neboť obchodní zákoník tako-
vou dohodu výslovně v § 66a odst. 6 nepřímo aprobejuje,
v § 186d v souvislosti s nedovolenými smlouvami o vý-
konu hlasovacích práv ji nezakazuje, a navíc je plná
moc kdykoliv odvolatelná, zatímco převod hlasovacího
práva odvolat nelze.

Ad b) O případ, kdy určitá osoba může ovlivňovat
výkon hlasovacích práv, jde, když se společník ve smlou-
vě o výkonu hlasovacích práv zaváže určité osobě, že
na valné hromadě bude hlasovat nikoliv podle své vůle,
ale podle pokynů této osoby. Ani taková dohoda
o výkonu hlasovacích práv není v ustanovení § 186d
ObchZ zakázána.

Od těchto dohod, jimiž se přenechává výkon hlasova-
cích práv určité osobě, a kdy pouze jedna osoba je oso-
bou ovládající, je třeba odlišovat hlasovací dohody, jež
zakládají ovládnutí jednáním ve shodě a kdy jsou ovlá-
dajícími osobami všichni účastníci takové dohody.
Jde o případy, kdy se dva nebo více společníků ve smlou-
vě zavážou, že budou na valné hromadě hlasovat spo-
lečně, avšak není určeno, podle vůle jakého společní-
ka, nýbrž smlouva předpokládá, že se smluvní strany
před konkrétní valnou hromadou dohodnou, jak budou
o tom kterém bodu pořadu jednání valné hromady hla-
sovat.

(7) Jestliže jsou jedna nebo více osob podrobeny jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou (dále jen „řídicí osoba“), tvoří tyto osoby s řídicí osobou koncern (holding) a jejich podniky včetně podniku řídicí osoby jsou koncernovými podniky. Není-li prokázán opak, má se za to, že ovládající osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern. Jednotnému řízení lze podrobit osoby i smlouvou (dále jen „ovládací smlouva“). Ovládací smlouvu lze uzavřít i ve vztazích mezi ovládající osobou a jí ovládanými osobami. Osoba, jež je řídicí osobou na základě ovládací smlouvy, je vždy

ovládající osobou; ustanovení odstavce 3 se v tomto případě nepoužije.

Komentář

Až do konce roku 2000 v České republice existovala jen kusá úprava soukromého koncernového práva. Zákonem č. 370/2000 Sb. byla s účinností od 1. 1. 2001 včleněna do obchodního zákoníku poměrně komplexní úprava koncernového práva soukromého. Myšlenkovým vzorem této úpravy je úprava koncernového práva v německém zákoně o akciových společnostech. Nejde však o úpravu zcela totožnou. Odchytky jsou zejména v pojetí zprávy o vztazích mezi propojenými osobami a v uplatňování některých práv na náhradu škody. Tato soukromoprávní úprava však nebyla provázána příslušnou úpravou veřejnoprávní daňovou, takže nová úprava koncernového práva soukromého se neprojevila ani ve změně pojetí konsolidované účetní závěrky a zůstala pouhým informativním materiálem pro společníky, ani nebyla provázána zavedením systému koncernových daní. Vzhledem k tomu, že existuje víceméně pouze soukromoprávní úprava koncernu, převažují ochrannářské prvky právní regulace, jež nejsou dostatečně vyváženy přednostmi fungování takového systému v oblasti ekonomické.

Soukromoprávní úprava koncernů je obsažena především v ustanovení § 66a, § 66b, § 190a až § 190d ObchZ. Kromě toho jsou určité prvky koncernového práva upraveny i v § 125, § 127, § 186 a § 187 ObchZ v souvislosti s působností valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, v § 120 odst. 3 a § 161f ObchZ v souvislosti s nabýváním obchodních podílů a akcií či zatímních listů ovládající osoby ovládanou osobou, § 136, § 196 a § 196a ObchZ v souvislosti se zákazem konkurenčního jednání a v § 183b ObchZ v souvislosti s povinnými nabídkami převzetí.

Koncern je definován v § 66a odst. 7 ObchZ jako jedno z možných uskupení podnikatelů. Z toho plyne, že koncern jako takový (jako uskupení podnikatelů) nemá právní subjektivitu, tu mají pouze jeho účastníci. Účastníci koncernu mají právní subjektivitu neomezenou. Avšak ti účastníci koncernu, kteří mají postavení řízené osoby, jsou omezeni fakticky řídicím vlivem řídicí osoby, takže v jednání těchto osob se projevuje vůle řídicí osoby. V tomto spíše ekonomickém smyslu lze hovořit o jakési „omezené“ subjektivitě některých účastníků koncernu. To, co činí z uskupení podnikatelů koncern, je podrobení se určitého podnikatele jednotnému řízení ze strany jiného podnikatele. Vzhledem k tomu, že koncern není právnickou osobou, nezapisuje se do obchodního rejstříku. Ze zápisu v obchodním rejstříku není ani zjištělné, zda určitá osoba je účastníkem koncernu, ledaže je tento údaj obsažen ve firmě účastníka koncernu podle § 11 odst. 6 ObchZ.

Účastníky koncernu jsou osoby, které zákon označuje jako řízené osoby a řídicí osobu. Je-li řídicí osobou řízeno více řízených osob, označuje zákon všechny řízené osoby včetně osoby řídicí jako propojené osoby.

Definice koncernu obsažená v § 66a odst. 7 ObchZ odpovídá tomu, jak je koncern chápán i v zahraničních právních řádech, přestože nemají kodifikovanou podrobnou soukromoprávní regulaci koncernu.

Podle § 66a odst. 7 ObchZ je koncernem takové uskupení podnikatelů, jestliže jsou jedna nebo více osob podrobeny jednotnému řízení (tzv. řízené osoby) jinou osobou (tzv. řídicí osoba), přičemž podniky řízených osob a řídicí osoby jsou koncernovými podniky. Koncern tedy tvoří společně řídicí osoba s jí řízenými osobami a jejich podniky jsou koncernovými podniky. Z definice koncernu plyne, že jeho účastníky mohou být pouze osoby, které vlastní podnik, tedy podnikatelé. Řídicí osobou ani řízenou osobou nemůže být fyzická osoba nebo právnická osoba, která není podnikatelem. U řídicí osoby jde navíc o to, že vykonává řídicí vliv v rámci své podnikatelské činnosti.

Řídicí ani řízená osoba nemusí mít podle § 66a odst. 7 ObchZ sídlo nebo bydliště v České republice. Z toho plyne, že úprava koncernového práva se vztahuje i na účastníky tzv. nadnárodních koncernů. Je však třeba rozlišovat, zda jde o úpravu vztahů mezi účastníky koncernu nebo o úpravu vnitřních právních poměrů toho kterého účastníka koncernu. Pokud jde o vztahy mezi účastníky koncernu, uplatní se úprava českého koncernového práva, je-li řízená osoba českou osobou. Na vnitřní právní poměry účastníků koncernu se však aplikuje české právo pouze v případě, že řídicí nebo řízená osoba má sídlo či bydliště v České republice. Jako příklad lze uvést schvalování ovládací smlouvy. Práva a povinnosti založené ovládací smlouvou mezi řídicí zahraniční osobou a řízenou akciovou společností se sídlem v České republice se budou řídit českým právem, avšak požadavek souhlasu valné hromady k uzavření ovládací smlouvy se nevztahuje na zahraniční řídicí právnickou osobu, neboť její vnitřní právní poměry se řídí právem jiného státu a záleží na právu daného státu, zda k uzavření ovládací smlouvy vyžaduje nebo nevyžaduje souhlas valné hromady. To lze dovodit z ustanovení § 22 ObchZ, podle něhož se vnitřní právní poměry právnické osoby řídí právním řádem, podle něhož byla tato právnická osoba založena.

Základním znakem koncernu je tedy skutečnost, že určitý podnikatel je podroben jednotnému řízení ze strany jiného podnikatele. Pojem „jednotný vliv (jednotné řízení)“ je v zahraniční literatuře vysvětlován různě. Základem jednotného řízení je jednotné plánování.

Existuje užší pojetí koncernu, podle něhož je nezbytným znakem jednotného řízení i jednotné finanční plánování všech účastníků koncernu, a širší pojetí koncernu, podle kterého postačí jednotné centrální plánování v jedné ze základních oblastí podnikání. Viz k tomu blíže Černá S.: Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku, Linde, Praha 2002, str. 30 a násl.

Česká právní úprava podle našeho názoru preferuje širší pojetí koncernu, kdy postačí, že jsou zásadní rozhodnutí týkající se podnikatelské činnosti přijímána podle podnikatelských záměrů řídicí osoby. Dále se zpravidla

uvádí, že předpokladem jednotného řízení nemusí být to, že řídící osoba dává řízené osobě konkrétní pokyny. Důležitá není ani intenzita řízení. O jednotné řízení může jít i v případě, že se řídící osoba omezí jen na koordinaci nejdůležitějších otázek podnikatelské politiky (viz např. J. Reich-Rohrwig, *Das Österreichische GmbH-Recht*, Manz, Wien, 1997, str. 583 a násl. a literatura tam uvedená). V české odborné literatuře je pojem „jednotné řízení“ vysvětlován podobně. Tak např. Pokorná, J. uvádí, že jde o výkon základních hospodářských činností, které charakterizují provozování podniku, a to zásobování a odbyt, personalistika, vlastní výroba, a především financování těchto činností. Jestliže jsou jednotlivé činnosti koordinovány k dosažení cíle celého podnikatelského uskupení, takže jednotliví účastníci seskupení nemohou v daných oblastech samostatně rozhodovat, nýbrž jsou vázáni rozhodnutím řídící osoby, jsou sice právně samostatnými subjekty, avšak jde o samostatnost formální, neboť si nemohou sami určovat, s kým a do jakých právních vztahů vstoupí (Nesnídal J., Marek K., Pokorná J., Pohl T., Vích J.: *Lexikon obchodního práva*, Sagit, Praha 2001, str. 111).

Z toho, co bylo uvedeno, můžeme uzavřít, že o jednotné řízení jde tehdy, jestliže určitá osoba rozhoduje o zaměření podnikání jiného podnikatele, a to buď fakticky, nebo na základě určitého právního titulu. Z toho dále plyne, že v podnikatelském uskupení, které má charakter koncernu, je řídící osobou pouze jedna osoba a ostatní osoby jsou touto osobou přímo nebo nepřímo řízené.

Podle toho, zda je jeden podnikatel podroben jednotnému řízení ze strany jiného podnikatele smlouvou nebo z jiného právního důvodu, se zpravidla rozlišuje tzv. koncern faktický a koncern smluvní.

Ve faktickém koncernu se jednotné řízení nezakládá na smlouvě mezi řídící osobou a jí řízenými osobami. Možnost prosazovat řídící vliv je ve faktickém koncernu dána zpravidla vahou hlasů řídící osoby, jež jí umožňuje fakticky rozhodovat o základních otázkách podnikové řízené osoby. V § 66a odst. 7 je stanovena vyvratitelná právní domněnka, že ovládající osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern. Nejde-li o ovládnutí na základě ovládací smlouvy, vzniká ovládnutím určitého podnikatele jiným podnikatelem mezi nimi faktický koncern, není-li prokázán opak.

Z výše uvedeného plyne, že ne vždy je vztah ovládnutí i koncernovým vztahem. Není-li ovládající osobou podnikatel, netvoří ovládající a ovládaná osoba koncern. Ovládající a ovládaná osoba netvoří rovněž koncern, je-li vztah ovládnutí založen pouze právní domněnkou a osoba, která se považuje ze zákona za osobu ovládající, rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiné osoby reálně nevykonává (např. tzv. portfoliový investor). Na rozdíl od ovládnutí může být řídící osobou pouze jedna osoba.

O smluvní koncern jde tehdy, pokud se určitý podnikatel podrobí jednotnému řízení jiným podnikatelem na

základě smlouvy, kterou obchodní zákoník označuje v § 66a odst. 7 ObchZ jako ovládací smlouva. Ovládací smlouvu lze uzavřít jak mezi osobami, které nejsou ve vztahu ovládající a ovládané osoby, tak mezi osobami, mezi nimiž tento vztah existuje. Uzavírá-li se ovládací smlouva mezi osobami, jež netvoří faktický koncern, může jít o spojování podnikatelů, jež podléhá souhlasu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Viz k tomu blíže výklad k § 69 odst. 1. Účinností ovládací smlouvy mezi ovládající a ovládanou osobou se faktický koncern mění na koncern smluvní.

Koncernový vztah má nad rámec prostého ovládnutí ze zákona ještě další právní důsledky:

Podle § 11 odst. 6 ObchZ mohou firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu, obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné (viz k tomu blíže výklad k § 11 odst. 6).

Podle § 66b odst. 2 písm. d) ObchZ platí vyvratitelná právní domněnka, že osoby, jež tvoří koncern, jsou osobami jednajícími ve shodě.

Z § 136 odst. 1 písm. d), § 139 odst. 2, § 196 odst. 1 písm. d) a § 220 odst. 3 ObchZ plyne, že jednatel, člen dozorčí rady společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti a člen představenstva akciové společnosti nesmějí vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního či jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern. V daném případě opět není rozhodující, jde-li o faktický nebo smluvní koncern. Uvnitř koncernu se takto stanovený zákaz konkurence neuplatňuje, ledaže tak stanoví společenská smlouva nebo stanovy.

Na účastníky koncernu se nevztahuje ustanovení § 178 odst. 11 ObchZ o neplatnosti smluv, jejichž účelem je zvýhodnit jakéhokoliv akcionáře na úkor ostatních akcionářů nebo společnosti v rozsahu, v jakém ustanovení o koncernovém právu takové jednání dovolují (viz k tomu výklad k § 66a odst. 8 a k § 190b odst. 2).

Podle § 183b odst. 3 ObchZ nevzniká povinnost učinit nabídku převzetí, pokud se nemění celkový podíl účastníků koncernu na hlasovacích právech cílové společnosti a snižuje se jen počet osob, které tvoří koncern. Z toho a contrario plyne, že tato povinnost vzniká v případě, pokud se jen zvyšuje počet osob tvořících koncern, i když se nijak nemění celkový podíl všech účastníků koncernu na cílové společnosti.

Podle § 196a odst. 3 ObchZ, jestliže akciová společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od osoby touto akciovou společností ovládané, anebo od osoby, se kterou tato akciová společnost tvoří koncern, nebo na ně úplatně majetek převádí, a to za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

(8) Nebyla-li uzavřena ovládací smlouva, nesmí ovládající osoba využít svého vlivu k tomu, aby prosadila přijetí opatření nebo uzavření takové smlouvy, z nichž může ovládané osobě vzniknout majetková újma, ledaže vzniklou újmu uhradí nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, anebo bude v téže době uzavřena smlouva o tom, v jaké přiměřené lhůtě a jak bude ovládající osobou tato újma uhrazena.

Komentář

Ovládnutí podnikatele jinou osobou může vést nejen k omezení hospodářské soutěže, ale i k poškozování věřitelů ovládané (řízené) osoby nebo k poškozování společníků či členů, kteří vliv na řízení a provozování podniku právnické osoby nemají. Z tohoto důvodu je třeba přesně vymezit meze ovládacího vlivu a zabezpečit ochranu věřitelů a ostatních společníků, kteří se zpravidla označují jako „mimo stojící společníci“ či „mimo stojící akcionáři“.

Meze ovládacího vlivu i formy ochrany věřitelů a společníků se různí podle toho, zda jde o ovládnutí bez ovládací smlouvy, nebo o koncern smluvní založený ovládací smlouvou.

Meze ovládacího vlivu bez existence ovládací smlouvy jsou upraveny v § 66a odst. 8 ObchZ. Byla-li uzavřena ovládací smlouva, jsou meze řídicího vlivu vymezeny v § 190b odst. 2 ObchZ.

V případě, že nebyla uzavřena ovládací smlouva, nesmí ovládající osoba využít svého vlivu k tomu, aby prosadila přijetí opatření nebo uzavření takové smlouvy, z nichž může ovládané osobě vzniknout majetková újma. Výjimkou je, jestliže vzniklou újmu uhradí ovládající osoba nejpozději do konce účetního období (viz výklad k § 38), v němž újma vznikla, anebo bude v téže době (tedy do konce účetního období, v němž újma vznikla) uzavřena smlouva o tom, v jaké přiměřené lhůtě a jak bude ovládající osobou tato újma uhrazena. Smlouva o úhradě újmy nemusí být uzavřena v písemné formě.

Újma může být uhrazena podle našeho názoru stejně jako škoda, tedy buď v penězích, nebo uvedením do původního stavu. V ustanovení § 66a odst. 8 ObchZ se používá pojem „újma“, a nikoliv „škoda“. Důvod spočívá v tom, že v daném případě jde o vliv, který zákon dovoluje, zatímco škoda je spojena zpravidla s protiprávním jednáním. Z toho dále plyne, že úprava § 66a odst. 8 ObchZ se vztahuje pouze na případy, kdy vliv ovládající osoby nesměruje k tomu, aby se osoby plnící úkoly ovládané osoby dopustily protiprávního jednání. Takový protiprávní vliv je sankcionován v ustanovení § 66 odst. 6 nebo § 66c ObchZ. Lze souhlasit s názorem S. Černé in Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku, Linde, Praha 2002, str. 57, že újma musí být předvídatelná. Z toho dovozujeme i další požadavek na ovládanou osobu, a to povinnost zkoumat, zda požadavek ovládající osoby, resp.

jeho realizace, není způsobilý přivodit ovládané osobě újmu, a pokud ano, povinnost nechat se ujistit ovládající osobou, že je připravena případnou újmu uhradit. Nepřípravenost ovládající osoby lze dovozovat i z toho, že újmy vzniklé ovládané osobě v minulém období není ovládající osoba ochotna uhradit. Viz k tomu rovněž citované dílo S. Černé.

Z hlediska vzniku povinnosti uhradit újmu není rozhodující účetní období, v němž ovládající osoba svého vlivu využila, ale účetní období, v němž újma vznikla. Ve své podstatě dané ustanovení legalizuje vliv ovládající osoby, jež je způsobilý přivodit ovládané osobě újmu, je-li provázen ochotou ovládající osoby újmu způsobenou tím ovládané osobě nahradit. O tom by se mohla nechat ovládaná osoba ujistit, nejlépe smlouvou s ovládající osobou o její ochotě újmu uhradit. Může jít i přímo o smlouvu o úhradě případné újmy, jež se svou právní povahou blíží slibu odškodnění. Uhradí-li ovládající osoba újmu, jež vznikla využitím jejího vlivu na ovládanou osobu, vylučuje to podle našeho názoru aplikaci § 66 odst. 6 i § 66c ObchZ na ovládající osobu.

Využitím vlivu je jak využití možnosti dávat pokyny na valné hromadě, tak i pro jakékoliv jiné využití vlivu na ovládanou osobu faktickou cestou (její statutární orgán, zaměstnanec či jakoukoliv jinou osobu, kterou používá pro dosažení svých cílů). Pokyny může ovládající osoba, je-li ovládanou osobou akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, po právu dávat pouze prostřednictvím valné hromady, avšak nesmějí se týkat obchodního vedení. Výše uvedené omezení však směřuje nejen na pokyny dávané na valné hromadě, ale na jakékoliv i faktické využití vlivu řídicí osoby na osobu řízenou, není-li provázeno ochotou nahradit tím způsobenou majetkovou újmu. Újma musí být nahraditelná, jinak nelze pokyn provést.

Vlivem na přijetí opatření je třeba rozumět vliv na vnitřní rozhodnutí ovládané osoby. Majetkovou újmu je jakékoliv snížení hodnoty čistého obchodního majetku nebo nedosažení určitého majetkového prospěchu. Opatřením, z něhož může vzniknout újma, může být vliv ovládající osoby na to, aby ovládaná osoba omezila určité podnikatelské aktivity nebo aktivity v určitém teritoriu. Nevýhodnou smlouvou bývá smlouva, jejímž účelem je faktický přesun zisku z ovládané osoby na ovládající osobu bez uzavření smlouvy o převodu zisku. Může jít i o případ, kdy ovládající osoba přiměje ovládanou osobu, aby uzavřela úvěrovou smlouvu jen za účelem, aby na základě takové smlouvy získané peněžní prostředky přenechala ovládající osobě, protože ta není schopna již úvěry získávat, nebo jiné osobě určené ovládající osobou aj.

Neuhradí-li ovládající osoba majetkovou újmu, jež vznikla ovládané osobě, v důsledku vlivu ovládající osoby na přijetí určitého opatření nebo uzavření smlouvy, nebo neuzavře-li s ovládanou osobou smlouvu o její úhradě ve stanovené lhůtě, nastupují sankce podle § 66a odst. 14 a 15 ObchZ, ledaže je ovládající osoba jediným společníkem ovládané osoby, anebo všichni společníci ovládané osoby jsou osobami jednajícími ve shodě (viz výklad k § 66a odst. 16).

Vybočí-li ovládající osoba z mezí § 66a odst. 8 ObchZ, odpovídá za škodu podle § 66 odst. 6 ObchZ, příp. ručí podle § 66c ObchZ a osoby, jež jednaly za ovládanou osobu, rovněž odpovídají za škodu, která z toho vznikne.

Povinnost uhradit majetkovou újmu se promlčuje v obecně čtyřleté promlčení době, která běží od posledního dne účetního období, nebyla-li uzavřena dohoda o úhradě majetkové újmy, nebo ode dne, v níž měla být újma podle dohody uzavřené mezi ovládající a ovládanou osobou uhrazena.

(9) Není-li uzavřena ovládací smlouva, je statutární orgán ovládané osoby povinen ve lhůtě 3 měsíců od skončení účetního období zpracovat písemnou zprávu o vztazích mezi ovládající a ovládanou osobou a o vztazích mezi ovládanou osobou a ostatními osobami ovládanými stejnou ovládající osobou (dále jen „propojené osoby“), je-li ovládané osobě jednající s péčí řádného hospodáře známa ovládající osoba, popřípadě touto ovládající osobou ovládané osoby. Ve zprávě se uvede, jaké smlouvy byly uzavřeny v posledním účetním období mezi propojenými osobami, jiné právní úkony, které byly učiněny v zájmu těchto osob, a všechna ostatní opatření, která byla v zájmu nebo na popud těchto osob přijata nebo uskutečněna ovládanou osobou. Pokud bylo ovládanou osobou poskytnuto plnění, je ve zprávě nutno uvést, jaké bylo poskytnuto protiplnění, u opatření jejich výhody a nevýhody, a zda z těchto smluv nebo opatření vznikla ovládané osobě újma, zda byla tato újma v účetním období uhrazena, anebo zda byla uzavřena smlouva o této úhradě podle odstavce 8. Jestliže ovládaná osoba zpracovává výroční zprávu podle zvláštního právního předpisu, musí být zpráva o vztazích mezi propojenými osobami připojena k výroční zprávě. Společníci nebo členové ovládané osoby musí mít možnost seznámit se se zprávou o vztazích mezi propojenými osobami ve stejné lhůtě a za stejných podmínek jako s účetní závěrkou.

Komentář

V § 66a odst. 9 ObchZ je upraven významný institut koncernového práva, tzv. zpráva o vztazích mezi propojenými osobami. Jejím účelem je zajistit informovanost mimo sto-

ujících společníků ovládané osoby a věřitelů o tom, zda a jak využívá ovládající osoba svého vlivu na ovládanou osobu a zda plní povinnost k úhradě újmy podle § 66a odst. 8 ObchZ. Z tohoto důvodu musí mít zpráva o vztazích mezi propojenými osobami písemnou formu (to znamená, že musí být i podepsána osobami, které jsou statutárním orgánem ovládané osoby nebo jeho členy) a musí být uložena do sbírky listin [viz § 27a odst. 2 písm. c) ObchZ]. Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami se ukládá do sbírky listin buď samostatně, nebo jako příloha k výroční zprávě, zpracovává-li ovládaná osoba výroční zprávu podle zákona o účetnictví (viz výklad k § 39 ObchZ).

Zprávu o vztazích mezi propojenými osobami zpracovává statutární orgán každé ovládané osoby, je-li ovládané osobě, jež jedná s péčí řádného hospodáře, ovládající osoba známá. Má-li ovládaná osoba více statutárních orgánů, postačí podle našeho názoru společná zpráva všech statutárních orgánů. Nelze ale vyloučit ani takový postup, kdy každý statutární orgán zpracuje vlastní zprávu o vztazích mezi propojenými osobami. Nezpracování zprávy o vztazích mezi propojenými osobami má důsledky podle § 66a odst. 15 ObchZ, mohlo-li být ovládané osobě, pokud by jednala s péčí řádného hospodáře, známo, že je ovládána a kdo ji ovládá. K tomu je ovládaná osoba povinna učinit potřebná šetření, která lze požadovat po osobě jednající s péčí řádného hospodáře. Nebyla-li by zpráva o vztazích mezi propojenými osobami zpracována úmyslně, nelze vyloučit ani naplnění skutkové podstaty trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 2 TrZ, neboť v takovém případě bude porušena i povinnost uložit zprávu o vztazích mezi propojenými osobami do sbírky listin.

Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami musí být statutárním orgánem zpracována do tří měsíců od skončení účetního období (k účetnímu období viz výklad k § 38). Lhůta tří měsíců se počítá podle § 122 ObčZ. Končí-li účetní období 31. 12., musí být zpráva o vztazích mezi propojenými osobami zpracována do 31. 3. následujícího roku. To znamená, že do této doby musí být i schválena statutárním orgánem, má-li ovládaná osoba kolektivní statutární orgán (viz výklad k § 13 odst. 1 a k § 66 odst. 4).

Propojenými osobami jsou především ovládající a ovládaná osoba. Přitom ovládající osobou není jen osoba, která ovládá ovládanou osobu přímo, ale i prostřednictvím jiné osoby nebo jiných osob, tedy všechny ovládající osoby v celé hierarchii ovládaní. Dále jsou propojenými osobami všechny osoby, které ovládá jakákoliv z ovládajících osob opět v celé hierarchii řízení. Propojenou osobou však není osoba ovládaná osobou, která je sama ovládána, a tudíž zpracovává zprávu o vztazích mezi propojenými osobami, byť jde o osoby ovládané stejnou ovládající osobou. Tento závěr lze dovodit z toho, že v linii přímého ovládaní zákon výslovně vyžaduje popsat pouze vztahy k osobám ovládajícím (nikoliv i ovládaným), takže osobami ovládanými stejnou ovládající osobou je třeba rozumět jen osoby ovládané ovládající osobou v jiné (pobočné) linii ovládaní.

Vztahy k osobám ovládaným osobami, jež ovládají osobu, která zprávu zpracovává, se uvádějí opět pouze v případě, že jsou tyto osoby osobě, jež zprávu zpracovává, jedná-li s péčí řádného hospodáře, známy. To znamená, že osoba, jež zpracovává zprávu o vztazích mezi propojenými osobami, musí provést potřebná šetření, aby zjistila, jaké další osoby ovládající osoby dále ovládají, včetně dotazu u ovládající osoby. Nebude-li zpráva o vztazích mezi propojenými osobami zahrnovat vztahy k některým propojeným osobám, ačkoliv osoba zpracovávající zprávu mohla tyto další propojené osoby zjistit, pokud by jednala s péčí řádného hospodáře, může nastoupit použití sankce podle § 66a odst. 15 ObchZ. České právo výslovně neukládá povinnost ovládající osobě sdělit ovládané osobě na její žádost, jaké další osoby tato ovládající osoba ovládá. Jsme však názoru, že ji lze dovozovat nepřímou z obecného principu loajality společníků a společností, je-li ovládající osoba společníkem osoby ovládané.

Ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami se musí uvést:

- a) jaké smlouvy byly uzavřeny v posledním účetním období mezi propojenými osobami,
- b) jiné právní úkony, které byly učiněny v zájmu těchto osob (jde např. o plnění závazků),
- c) všechna ostatní opatření, která byla v zájmu (tedy v jejich prospěch) přijata nebo uskutečněna ovládanou osobou, ať z vlastního vůle ovládané osoby nebo na popud někoho jiného, anebo
- d) všechna opatření, která na popud některé z propojených osob byla přijata nebo uskutečněna (v daném případě nejde o to, že opatření bylo v zájmu některé z propojených osob, ale jde o případy, kdy bylo na popud některé z propojených osob uskutečněno či přijato v zájmu někoho jiného),
- e) bylo-li ovládanou osobou poskytnuto plnění, jaké bylo poskytnuto protiplnění,
- f) u opatření jejich výhody a nevýhody, a
- g) zda ze smluv uzavřených mezi ovládanou osobou a některou z propojených osob nebo z opatření, která byla v zájmu některé z propojených osob přijata nebo uskutečněna nebo byla přijata či uskutečněna na popud některé z propojených osob, vznikla ovládané osobě újma nebo nikoli (újmou je zde třeba rozumět majetkovou újmu ve smyslu § 66a odst. 8 ObchZ); v tomto případě není rozhodující, kdy byla uzavřena smlouva, přijato či uskutečněno opatření, ale kdy újma vznikla; zpráva však musí specifikovat, z jaké smlouvy či opatření újma vznikla,
- h) vznikla-li ovládané osobě újma podle § 66a odst. 8 ObchZ, zda byla tato újma v účetním období uhrazena, anebo zda byla uzavřena smlouva o této úhradě podle § 66a odst. 8 ObchZ.

Zákon nestanoví stupeň konkrétnosti údajů obsažených ve zprávě. Záleží tedy na konkrétních vztazích mezi ovládanou osobou a propojenými osobami. Dále je podle našeho názoru nutné respektovat ustanovení obchodního zákoníku o ochraně obchodního tajemství, zákona č. 148/

1998 Sb., zákona zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a zvláštních zákonů ukládajících povinnost zachovávat mlčenlivost (zejména zákon o bankách, zákon o pojišťovnictví) či smluvně převzatý závazek mlčenlivosti, a to vzhledem k tomu, že tato zpráva je veřejně přístupná ve sbírce listin rejstříkového soudu. Stupeň konkrétnosti, resp. obecnosti této zprávy bude tedy záležet na tom, zda údaje, jež mají být ve zprávě uváděny, tvoří či netvoří údaje, které nemohou být podle obchodního zákoníku nebo jiných právních předpisů veřejně zpřístupněny.

V odborné literatuře se názory na stupeň konkrétnosti zprávy o vztazích mezi propojenými osobami liší. K zastáncům uvádění podrobných údajů v této zprávě patří např. S. Černá ve výše citovaném díle na str. 61 a násl. Vzhledem k tomu, že v českém právu je na rozdíl od německého práva (i v původně navrhované koncepci novelizace obchodního zákoníku) zpráva o vztazích mezi propojenými osobami veřejně přístupná, takže údaje z ní jsou třetími osobami využitelné i v hospodářské soutěži, přikláníme se spíše k názoru, že údaje ve zprávě mohou být i obecnějšího charakteru, avšak vždy s přesným vyčíslením újmy, jestliže v důsledku vlivu ovládající osoby v daném účetním období ovládané osobě vznikla.

Pokud jde o smlouvy uzavřené v posledním účetním období mezi propojenými osobami, postačí proto podle našeho názoru uvést celkový počet smluv a stručnou charakteristiku těchto smluv (zda šlo o smlouvy kupní, smlouvy na poskytování služeb a podobně) a další stupeň konkretizace již bude záležet na tom, zda jde či nejde o skutečnost, již nelze veřejně zpřístupnit. Co se týče jiných právních úkonů, které byly uskutečněny v zájmu propojených osob, jde o jednostranné právní úkony, jakými jsou např. slib odškodnění, ručení, popř. poskytnutá plnění z jednostranně zavazujících smluv, jako jsou smlouvy darovací a podobně.

Opatřeními, která byla v zájmu nebo na popud těchto osob přijata nebo uskutečněna ovládanou osobou, je třeba rozumět plnění, která ovládaná osoba poskytovala ostatním propojeným osobám nebo třetím osobám, avšak z podnětu těchto propojených osob. Opět postačuje obecná charakteristika uvádějí počet takových plnění a jejich stručný popis, jde-li o údaje, které nelze veřejně zpřístupnit.

Pokud jde o popis plnění a poskytnutého protiplnění, není podle našeho názoru nutné uvádět celkovou cenu u každého kontraktu nebo u každého plnění, zejména v případě, že údaje nelze veřejně zpřístupnit, a postačí informace, že plnění, resp. protiplnění se poskytuje za ceny a za podmínek obvyklých v obchodním styku jako všem ostatním partnerům, anebo se uvede, že podmínky dohodnutého nebo poskytnutého plnění neodpovídají podmínkám obvyklého obchodního styku, a zda je plnění pro ovládanou osobu výhodnější nebo méně výhodné, než jsou plnění v rámci obvyklého obchodního styku.

Totéž, co bylo uvedeno výše, platí u výhod a nevýhod. Jakmile bude konstatováno, že některé plnění bylo nevýhodné, pak je nutno alespoň v obecné rovině obecným popisem konstatovat, která plnění byla nevýhodná; další

konkretizace závisí na tom, zda jde či nejde o informaci, která nemůže být veřejně přístupná.

Pokud nevznikla žádná újma, postačí podle našeho názoru formulace, že plnění bylo bez jakýchkoliv výhod a nevýhod. Pakliže z poskytnutých plnění vznikla společnosti újma, je třeba vyčíslit výši této újmy a je nutno uvést, zda do konce účetního období byla tato újma uhrazena, resp. zda byla uzavřena smlouva o její úhradě. V případě, že nebyly žádné vztahy mezi propojenými osobami, postačí uvést, že v uvedeném účetním období nebyly mezi propojenými osobami uzavřeny žádné smlouvy a nebyly uskutečněny ani jiné úkony a nebyla přijata žádná opatření v zájmu ani na popud těchto osob.

Lze tedy uzavřít, že pokud byly uzavřeny nějaké smlouvy či byla přijata opatření a poskytnuta plnění, je třeba ve zprávě alespoň uvést, o jaké propojené osoby jde (není-li i to předmětem povinnosti mlčenlivosti), jaký počet smluv byl mezi ovládanou osobou a propojenou osobou uzavřen, obecná charakteristika toho, čeho se smlouvy týkaly (např. kupní smlouvy, smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb apod.), že nebyla přijata žádná opatření na popud ani v zájmu těchto osob, a pokud se plnění odbývala za podmínek obvyklých v obchodním styku, postačí uvést, že plnění a protiplnění byla za ceny obvyklé v obchodním styku jako ve vztazích k ostatním nepropojeným osobám, že nebyly poskytnuty žádné výhody ani nevýhody a že ovládané osobě žádná újma nevznikla. Pokud by újma vznikla, je nutné vyčíslit přesnou částku této újmy a vyjádřit se k jejímu uhrazení či neuhrazení.

Může být sporné, zda má být zpráva o vztazích mezi propojenými osobami zpracována za celé účetní období, i když vztah ovládnutí celé účetní období netrval, nebo sice trval, ale v průběhu účetního období nabude účinnosti ovládací smlouva, nebo bude ukončen či se změní ovládaná osoba. Z účelu této zprávy a z důvodu, že ve smluvním koncernu je ochrana věřitelů a mimo stojících společníků zajištěna jinak, jsme názoru, že zpráva o vztazích mezi propojenými osobami se zpracovává pouze za tu část účetního období, kdy vztah ovládající a ovládané osoby bez uzavření ovládací smlouvy trval, bez ohledu na to, zda zde takový vztah existuje v době, kdy by měla být tato zpráva zpracována. Vzhledem k tomu, že v zákoně č. 370/2000 Sb. chybělo speciální přechodné ustanovení, vznikla otázka, zda bylo třeba zprávu o vztazích mezi propojenými osobami zpracovat již v roce 2001 za účetní období roku 2000, anebo zda se má tato zpráva poprvé vyhotovovat až v roce 2002 za účetní období roku 2001. Jsme názoru, že zprávu o vztazích mezi propojenými osobami je nutno zpracovat poprvé až za účetní období roku 2001, tedy v roce 2002. Důvodem je skutečnost, že teprve od 1. 1. 2001 stanoví obchodní zákoník meze ovládacího vlivu a pravidla vztahů mezi ovládajícími a ovládanými osobami. V neposlední řadě je zde argument, že se od 1. 1. 2001 změnilo i pojetí ovládnutí a že osoby, které v roce 2001 byly ovládajícími osobami, se v roce 2000 za ovládající osoby nepovažovaly. Stejný názor zastává i Komise pro cenné papíry.

Podle § 66a odst. 9 ObchZ musejí mít společníci nebo členové ovládané osoby možnost seznámit se se zprávou

o vztazích mezi propojenými osobami ve stejné lhůtě a za stejných podmínek jako s účetní závěrkou.

Je-li ovládanou osobou veřejná obchodní společnost, má společník podle § 81 odst. 5 ObchZ právo nahlížet do všech dokladů a kontrolovat tam obsažené údaje. Toto právo má tedy i ve vztahu ke zprávě mezi propojenými osobami. Stejně právo má též komplementář v komanditní společnosti. Je-li ovládanou osobou komanditní společnost, má podle § 98 ObchZ komanditista právo na vydání stejnopisu účetní závěrky, a proto má i právo na vydání stejnopisu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami.

Je-li ovládanou osobou společnost s ručením omezeným, má společník právo na informace o obsahu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami podle § 122 odst. 2 a § 135 odst. 1 ObchZ.

Je-li ovládanou osobou akciová společnost, musí být zpráva o vztazích mezi propojenými osobami stejně jako účetní závěrka podle § 192 odst. 1 ObchZ nebo vybrané údaje z ní s uvedením doby a místa, v němž je zpráva k nahlédnutí pro akcionáře, zaslána akcionářům majícím akcie na jméno nejméně 30 dnů před valnou hromadou.

Vydala-li společnost akcie na majitele, hlavní údaje z této zprávy se v téže lhůtě uveřejní způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady s uvedením doby a místa, v němž je zpráva o vztazích mezi propojenými osobami k nahlédnutí pro akcionáře společnosti.

Jestliže je ovládanou osobou družstvo, mohou si členové družstva vyžádat zprávu o vztazích mezi propojenými osobami k nahlédnutí podle § 252 odst. 3 ObchZ.

Z ustanovení § 66a odst. 9 ObchZ lze dovodit, že zprávu o vztazích mezi propojenými osobami je třeba uložit do sbírky listin v lhůtě stanovené pro uložení účetní závěrky a výroční zprávy, neboť i tato zpráva podléhá přezkoumání dozorčím orgánem (viz § 66a odst. 10 ObchZ) a musí být ověřena auditorem v případech stanovených v § 66a odst. 11 ObchZ. Nebylo by logické, aby se zpráva o vztazích mezi propojenými osobami ukládala do sbírky listin dříve, než se s ní mohou zákonem předepsaným způsobem seznámit společníci nebo členové ovládané osoby.

Ke lhůtě pro uložení účetní závěrky do sbírky listin viz výklad k § 27a odst. 2 písm. c) a k § 40.

(10) Má-li ovládaná osoba dozorčí radu či jiný obdobný orgán, přezkoumá tento orgán zprávu podle odstavce 9 a o přezkoumání zprávy informuje valnou hromadu, popřípadě jiné obdobné shromáždění či schůzi členů ovládané osoby a seznámí je se svým stanoviskem.

Komentář

Z ovládaných osob přichází v úvahu použití ustanovení § 66a odst. 10 ObchZ vždy u ovládané akciové společnosti, u níž přezkoumává zprávu dozorčí rada, a u ovlá-

daného družstva, u něhož přezkoumává zprávu kontrolní komise, popř. členská schůze, jde-li o malé družstvo (viz § 244 a § 245 odst. 1 ObchZ). U ovládané společnosti s ručením omezeným přezkoumává zprávu dozorčí rada pouze v případě, že byla zřízena (viz § 137 ObchZ).

Z ustanovení § 66a odst. 10 ObchZ rovněž plyne, že v těchto případech musí být stanovisko dozorčího orgánu ke zprávě o vztazích mezi propojenými osobami projednáno na valné hromadě nebo členské schůzi (shromáždění delegátů) družstva. Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami se projednává nebo schvaluje na valné hromadě nebo členské schůzi, jen určí-li tak valná hromada nebo členská schůze.

Přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami a její projednání se nevyžaduje, má-li ovládaná společnost jediného společníka (to připadá v úvahu pouze u společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti) nebo jednají-li všichni její společníci nebo členové ve shodě (u veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným platí podle § 66b odst. 3 vyvatitelná právní domněnka, že společníci těchto společností jsou osobami jednajícími ve shodě). Viz výklad k § 66a odst. 16.

(11) Pokud podléhá účetní závěrka ovládané osoby ověření auditorem, je auditor povinen ověřit i správnost údajů uvedených ve zprávě podle odstavce 9.

Komentář

Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami zpracovaná představenstvem akciové společnosti musí být ověřena auditorem vždy; u ostatních obchodních společností a družstev pouze v případě, že splňují kritéria pro ověření účetní závěrky auditorem podle § 20 písm. b) ZÚčt (viz výklad k § 39 ObchZ).

Z dikce zákona plyne, že auditor je povinen ověřit správnost všech údajů uvedených ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami. Auditor však není povinen ověřovat celé účetnictví a všechny vztahy mezi propojenými osobami, ale jen ty, o nichž se zmiňuje zpráva. Podklady, z nichž byla zpráva zpracována, ověřuje jen výběrově. Své stanovisko ke zprávě o vztazích mezi propojenými osobami je auditor povinen vyjádřit ve zprávě o auditu (ke zprávě o auditu viz výklad k § 39).

(12) Každý společník nebo člen ovládané osoby má právo požádat soud, aby jmenoval znalce pro účely přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, a to do jednoho roku ode dne, kdy bylo zveřejněno oznámení a uložení vý-

roční zprávy do sbírky listin, zpracovávali ovládaná osoba výroční zprávu podle zvláštního právního předpisu, nebo ode dne, kdy byla předložena společníkům nebo členům ovládané osoby ke schválení účetní závěrka za období, za něž byla zpráva o vztazích mezi propojenými osobami vyhotovena, nezpracovávali ovládaná osoba výroční zprávu. Na jmenování a odměňování znalce platí obdobně ustanovení § 59 odst. 3 s tím, že místně příslušným soudem je soud, v jehož obvodu je sídlo společnosti. Návrh každého dalšího společníka na jmenování znalce pro účely přezkoumání vztahů mezi propojenými osobami podaný dříve, než je řízení pravomocně skončeno, se považuje za přistoupení k řízení, a to ode dne podání návrhu. Jakmile řízení o jmenování znalce bylo pravomocně skončeno jmenováním znalce, nejsou návrhy dalších oprávněných osob na jmenování znalce přípustné.

Komentář

Jsou-li splněny předpoklady stanovené v § 66a odst. 13 ObchZ, je každý společník ovládané osoby nebo člen ovládané osoby oprávněn požádat soud, aby jmenoval znalce za účelem přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami. U akciové společnosti má toto právo i akcionář (akcionáři), jmenovitá hodnota jehož (jejichž) akcií dosahuje podílu na základním kapitálu v rozsahu stanoveném v § 181 odst. 1 ObchZ, i když nejsou splněny předpoklady podle § 66a odst. 13 ObchZ (viz výklad k § 182 odst. 3).

Právo podat návrh na jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami je omezenou roční prekluzivní lhůtou. Běh této lhůty začíná:

- a) jde-li o zprávu o vztazích mezi propojenými osobami zpracovanou statutárním orgánem ovládané osoby, jejíž účetní závěrka podléhá ověření auditorem, dnem, v němž bylo zveřejněno oznámení o uložení výroční zprávy do sbírky listin v Obchodním věstníku, nebo
- b) jde-li o zprávu o vztazích mezi propojenými osobami zpracovanou statutárním orgánem ovládané osoby, jejíž účetní závěrka nepodléhá ověření auditorem, dnem, kdy byla účetní závěrka za období, za něž je zpráva zpracována, předložena společníkům nebo členům ke schválení bez ohledu na to, zda byla či nebyla společníky či členy schválena.

K řízení o návrhu na jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami je v prvním stupni příslušný krajský soud, v jehož obvodu je sídlo ovládané právnické osoby. Věcná příslušnost

krajského soudu je při zakládání společnosti dána ustanovením § 9 odst. 3 OSŘ. Místní příslušnost soudu je podle § 59 odst. 3 ObchZ určena obecným soudem. Je-li pro řízení v prvním stupni věcně příslušný krajský soud a místní příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je podle § 85a OSŘ místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka. Podle § 85 odst. 3 OSŘ je obecným soudem právnické osoby okresní soud, v jehož obvodu má sídlo.

Účastníkem řízení o jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami je návrhovátelem a osoba, která má být soudem jmenována znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami. Při jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami postupuje soud podle zák. č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Z ustanovení § 2 zák. č. 36/1967 Sb. plyne, že znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami lze jmenovat zásadně pouze znalce zapsaného do seznamu znalců a tlumočnicků nebo znalecký ústav. Osoby nezapsané do seznamu znalců a tlumočnicků mohou být jmenovány znalci pro ocenění nepeněžitých vkladů jen výjimečně za podmínek stanovených v § 24 zák. č. 36/1967 Sb. Znalce jmenuje pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je k tomu ministrem spravedlnosti pověřen. Seznamy znalců a tlumočnicků jsou veřejně přístupné. Znalci jsou oprávněni vykonávat znaleckou činnost i mimo obvod krajského soudu, v jehož seznamu jsou zapsáni. Jsou-li v určitém oboru ústavu nebo jiná pracoviště specializována na znaleckou činnost, je soud povinen jmenovat znalce především je. Seznam ústavů a jiných pracovišť podle vědeckých ústavů, vysokých škol a institucí (dále jen „ústavy“) vede Ministerstvo spravedlnosti. Soud může jmenovat znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami osobu, která není zapsána do seznamu a má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek, a která s ustanovením vyslovila souhlas,

- a) není-li pro některý obor znalec do seznamu zapsán,
- b) nemůže-li znalec zapsaný do seznamu úkon provést,
- c) jestliže by provedení úkonu znalce zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

Takto jmenovaný znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami nemůže podat posudek, dokud nesložil do rukou soudu, který jej jmenoval, slib podle § 6 odst. 2 zák. č. 36/1967 Sb.

Z výše uvedeného plyne, že ke jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami osoby, která je zapsána v seznamu znalců a tlumočnicků, a ústavu zapsaného v příslušném seznamu není třeba jejího výslovného souhlasu. Taková osoba však může odepřít podání posudku, a tedy i své jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami a nemůže být znalce jmenována jako v případě, kdy lze odepřít svědeckou výpověď.

Jako znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami může soud jmenovat pouze osobu, která je nezávislá na společnosti. Znalec by nebyl nezávis-

lý, pokud by nesplňoval požadavky § 11 zák. č. 36/1967 Sb. Podle tohoto ustanovení nesmí znalec podat posudek, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti. Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, oznámí to neprodleně; stejnou povinnost mají i účastníci řízení. O tom, zda je znalec vyloučen, rozhoduje soud, který znalce jmenuje. Z tohoto důvodu není soud vázán návrhem na jmenování určité osoby jako znalce pro ocenění nepeněžitých vkladů.

Zákon stanoví, že soud je povinen rozhodnout o jmenování znalce do 15 dnů od doručení návrhu. Soud rozhoduje usnesením.

Podala-li návrh na jmenování znalce jedna z oprávněných osob, pak se návrhy dalších oprávněných osob podané do právní moci usnesení soudu o jmenování znalce na jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami považují ex lege za přistoupení k řízení. Jde o výjimku z postupu podle § 92 OSŘ, neboť jde o nesporné řízení. Soud o přistoupení dalšího účastníka nerozhoduje. Právní mocí usnesení soudu, jímž je znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami jmenován, je založena překážka rei iudicate (věci pravomocně rozsouzené). Soud by musel návrh další oprávněné osoby na jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami pro neodstranitelnou překážku řízení zastavit.

Znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami může být soudem odvolán. K řízení o odvolání znalce je příslušný soud, který znalce jmenoval. Zákon výslovně opravňuje k podání návrhu na odvolání znalce pouze společnost. Soud je však podle našeho názoru povinen zahájit řízení i bez návrhu a znalce pro ocenění nepeněžitých vkladů odvolat, zjistí-li že je podjatý, nebo v případech stanovených v § 20 zák. č. 36/1967 Sb. S využitím tohoto ustanovení by soud byl povinen odvolat znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, jestliže

- a) se dodatečně ukáže, že nebyly splněny podmínky pro jeho jmenování, anebo jestliže tyto podmínky odpadly,
- b) po jmenování nastaly skutečnosti, pro které znalec nemůže svou činnost trvale vykonávat,
- c) znalec přes výstrahu neplní nebo porušuje své povinnosti,
- d) organizace, u níž je znalec zaměstnán, prokáže, že mu znalecká (tlumočnická) činnost brání v řádném výkonu povinností vyplývajících z pracovního poměru,
- e) znalec požádá o své odvolání.

Ze zpracování posudku má znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami právo na odměnu. Právo na odměnu nemá znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, ale ve vztahu k ovládané osobě. V případě, že se znalec a ovládaná osoba na vyšší odměny nedohodnou, určí ji soud na návrh kterékoliv ze stran (jmenovaného znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami nebo ovládané osoby). Příslušným soudem je soud, který znalce pro

přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami jmenoval. Účastníky řízení by byli žalobce a žalovaný. Při stanovení výše odměny znalce by soud zřejmě postupoval podle § 17 zák. č. 36/1967 Sb. Podle tohoto ustanovení má znalec za podání posudku právo na odměnu podle stanovených sazeb. Odměna se stanoví podle stupně odbornosti potřebného k provedení úkonu a podle množství účelně vynaložené práce. Odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě. Sazby odměn stanoví vyhl. č. 37/1967 Sb.

Kromě odměny má znalec pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami i právo na náhradu nákladů v souladu se zákonem č. 36/1967 Sb. Podle § 19 odst. 1 tohoto zákona odměnu a náhradu nákladů je znalec povinen vyúčtovat zároveň s podáním posudku.

Pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami znalce je z nedostatku právní úpravy třeba použít obdobná pravidla jako pro její přezkoumání auditorem. Výsledek svého zkoumání však znalec neuvádí ve zprávě o auditu, ale v posudku znalce.

Právo požádat soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání vztahů mezi propojenými osobami však nemá (viz § 66a odst. 16 ObchZ):

- a) jediný společník ovládané společnosti (to připadá v úvahu pouze u společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti) nebo
- b) nikdo ze společníků ani členů, jedná-li všichni společníci nebo členové ovládané osoby ve shodě (u veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným platí podle § 66b odst. 3 ObchZ vyvatitelná právní domněnka, že společníci těchto společností jsou osobami jednajícími ve shodě).

(13) Právo podle odstavce 12 vzniká pouze v případě, že

- a) ve zprávě auditora podle odstavce 11 jsou uvedeny výhrady ke zprávě statutárního orgánu podle odstavce 9,
- b) stanovisko podle odstavce 10 obsahuje výhrady ke zprávě statutárního orgánu podle odstavce 9, nebo
- c) zpráva statutárního orgánu podle odstavce 9 obsahuje informaci o tom, že ovládané osobě v důsledku uzavření smlouvy nebo uskutečnění určitého opatření podle odstavce 8 vznikla újma a že tato újma nebyla ovládající osobou uhrazena ani nebyla uzavřena dohoda o jejím uhrazení podle odstavce 8.

Komentář

V ustanovení § 66a odst. 13 ObchZ jsou vyjmenovány předpoklady pro vznik práva společníka (člena) ovládané osoby

požádat soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami. Tyto předpoklady neplatí pro vznik tohoto práva podle § 182 odst. 3 ObchZ.

Omezená možnost společníků požádat soud o jmenování znalce za účelem přezkoumání zprávy statutárního orgánu ovládané osoby má zabránit zneužívání tohoto institutu menšinovými společníky. Pokud by však přesto došlo k podávání šikanózních návrhů společníky, mohla by se společnost na těchto společnicích domáhat úhrady nákladů vynaložených na znalecké posudky z důvodu zneužití práva společníkem.

Ad a) Zprávou auditora je třeba rozumět zprávu o auditu podle zákona o auditorech. Aby výhrada v auditorské zprávě založila vznik práva podle § 66a odst. 12 ObchZ, musí obsahovat výhradu právě ke zprávě o vztazích mezi propojenými osobami. Nestačila by výhrada k výroční zprávě nebo k účetní závěrce. Výhrada auditora ve zprávě o auditu by se mohla týkat jak toho, že zpráva podle § 66a odst. 9 ObchZ nebyla vůbec zpracována, tak údajů uvedených v této zprávě, tak i toho, že některé údaje neobsahuje, přestože auditor zjistil při poskytování auditorských služeb skutečnosti, které ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami být uvedeny musejí. Výhrady nemusejí být uvedeny přímo ve výroku zprávy o auditu, stačí, že jsou obsaženy kdekoliv ve zprávě o auditu.

Ad b) Vyžaduje-li se podle § 66a odst. 10 ObchZ stanovisko dozorčího orgánu pro společníky nebo členy ovládané osoby, musí být obsahem tohoto stanoviska i výhrada ke zprávě o vztazích mezi propojenými osobami, zjistil-li dozorčí orgán nějaké nesrovnalosti. Jde o obdobné výhrady, jaké může uvádět auditor.

Ad c) Újma podle § 66a odst. 8 ObchZ musí být újma majetková. K majetkové újmě vzniklé v důsledku uzavření smlouvy nebo uskutečnění opatření, byla-li smlouva uzavřena, nebo opatření uskutečněno pod vlivem ovládající osoby, viz výklad k § 66a odst. 8.

(14) Vyžaduje-li ovládající osoba na ovládané osobě, s níž nemá uzavřenou ovládací smlouvu, přijetí opatření nebo uzavření smlouvy, z nichž vznikne ovládané osobě újma, a nebude-li splněna povinnost podle odstavce 8, je ovládající osoba povinna nahradit z toho vzniklou škodu. Kromě toho je povinna nahradit škodu, která z toho vznikla společníkům nebo členům ovládané osoby nezávisle na povinnosti k náhradě škody vůči ovládané osobě. Povinnost k náhradě škody však nevzniká, pokud by taková smlouva byla uzavřena nebo takové opatření bylo přijato i osobou, která není osobou ovládanou, za předpokladu, že by plnila své povinnosti s péčí řádného hospodáře.

Komentář

V tomto ustanovení je upravena sankce za porušení povinností ovládající osobou, která je jí uložena v § 66a odst. 8 ObchZ. Sankcí je vznik zvláštní skutkové podstaty odpovědnosti za škodu. Ovládající osoba odpovídá za škodu vzniklou v důsledku porušení povinnosti stanovené v § 66a odst. 8 ObchZ jak ovládané osobě, tak společníkům nebo členům ovládané osoby. Je-li ovládající osoba sama společníkem, pak sama sobě za způsobenou škodu neodpovídá. Není však vyloučeno, aby ovládající osoba uplatnila právo na náhradu škody vůči osobám, které jejím jménem vliv na ovládanou osobu vykonávaly.

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu stanovené v tomto ustanovení vylučují použití obecné právní úpravy předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu uvedené v § 373 a § 374 ObchZ, zejména se neuplatní ustanovení o okolnostech vylučujících odpovědnost. Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu ovládající osoby vůči ovládané osobě podle § 66a odst. 14 ObchZ jsou:

- a) mezi ovládající a ovládanou osobou nebyla uzavřena ovládací smlouva,
- b) ovládající osoba využívající svého vlivu vyžadovala na ovládané osobě uzavření smlouvy nebo přijetí určitého opatření,
- c) ovládaná osoba pod vlivem ovládající osoby uzavřela smlouvu nebo přijala opatření,
- d) ovládané osobě vznikla majetková újma,
- e) je zde příčinná souvislost mezi c) a d),
- f) ovládající osoba neuhradila majetkovou újmu ani neuzavřela smlouvu o její úhradě do konce účetního období, v němž újma vznikla,
- g) ovládané osobě vznikla škoda,
- h) je zde příčinná souvislost mezi f) a g),
- i) není dán liberační důvod podle poslední věty § 66a odst. 14 ObchZ.

Ad a) Viz výklad k § 66a odst. 2 a 7 a § 190b až 190d.

Ad b) až f) Viz výklad k § 66a odst. 8.

Ad g) K pojmu „škoda“ viz výklad k § 373 ObchZ. Může být sporné, zda škodou ve smyslu § 66a odst. 14 ObchZ je i neuhrazená majetková újma podle § 66a odst. 8 ObchZ. Přikláníme se k názoru, že škodou podle § 66a odst. 14 ObchZ není neuhrazená majetková újma, jež vznikla ovládané osobě podle § 66a odst. 8 ObchZ, neboť právo na její úhradu trvá i po uplynutí účetního období, v němž tato újma vznikla, i když nebyla uhrazena nebo nebyla uzavřena smlouva o její úhradě. Ovládaná osoba se může domáhat i nadále náhrady újmy podle § 66a odst. 8 ObchZ soudní cestou v obecné promlčecí době. Škodou ve smyslu § 66a odst. 14 ObchZ je proto majetková újma spočívající ve snížení hodnoty čistého obchodního majetku nebo v ušlém majetkovém prospěchu v důsledku toho, že újma nebyla uhrazena nebo nebyla uzavřena smlouva o její úhradě. Neuhrazená újma se stane škodou až promlčením práva na náhradu újmy. Za tuto škodu však odpovídají ovládané osobě a jejím společníkům ty osoby, jejichž právní povinností bylo újmu na ovládající osobě vymáhat.

Ad h) Mezi porušením povinnosti sub f) a vzniklou škodou musí být vztah příčiny a následku. Viz k tomu výklad k § 373 ObchZ.

Ad i) Odpovědnost za škodu podle § 66a odst. 14 ObchZ je objektivní odpovědnost, avšak bez možnosti zprostit se odpovědnosti za škodu z toho důvodu, že ovládající osobě zabránila ve splnění uvedené povinnosti vyšší moc ve smyslu § 374 ObchZ, neboť obchodní zákoník pro tento případ náhrady škody obsahuje zvláštní liberační důvody. Povinnost k náhradě škody podle § 66a odst. 14 ObchZ nevzniká pouze tehdy, pokud by taková smlouva byla uzavřena, nebo takové opatření, z něhož vznikla ovládané osobě újma, bylo přijato i osobou, která není osobou ovládanou, za předpokladu, že by plnila své povinnosti s péčí řádného hospodáře. Jde v podstatě o zbavení odpovědnosti za škodu, jež může být způsobena běžným podnikatelským rizikem. V daném případě, i když uzavření smlouvy nebo přijetí opatření vyžadovala ovládající osoba, povinnost k náhradě škody nevzniká. To však nijak neznamená, že nevzniká ani povinnost nahradit majetkovou újmu podle § 66a odst. 8 ObchZ. Povinnost ovládající osoby k náhradě újmy by nevznikla pouze v případě, že by smlouva byla uzavřena nebo opatření bylo přijato nikoliv pod vlivem ovládající osoby z vlastní vůle osoby ovládané.

Za škodu způsobenou společníkovi ovládané osoby odpovídá ovládající osoba podle § 66a odst. 14 ObchZ, jsou-li splněny tyto předpoklady:

- a) mezi ovládající a ovládanou osobou nebyla uzavřena ovládací smlouva,
- b) ovládající osoba využívající svého vlivu vyžadovala na ovládané osobě uzavření smlouvy nebo přijetí určitého opatření,
- c) ovládaná osoba pod vlivem ovládající osoby uzavřela smlouvu nebo přijala opatření,
- d) ovládané osobě vznikla majetková újma,
- e) je zde příčinná souvislost mezi c) a d),
- f) ovládající osoba neuhradila majetkovou újmu ani neuzavřela smlouvu o její úhradě do konce účetního období, v němž újma vznikla,
- g) společníkovi ovládané osoby vznikla škoda,
- h) je zde příčinná souvislost mezi f) a g),
- i) není dán liberační důvod podle poslední věty § 66a odst. 14 ObchZ.

Zde platí vše, co bylo uvedeno výše, s tím rozdílem, že škodou na straně společníka bude zpravidla snížení hodnoty jeho podílu v ovládané osobě v důsledku porušení výše uvedených povinností ovládající osobou. Uhradí-li však ovládající osoba ovládané osobě jak újmu podle § 66a odst. 8 ObchZ, tak případnou škodu podle § 66a odst. 14 ObchZ, společníkovi patrně žádná škoda nevznikne. Právo na náhradu škody podle § 66a odst. 14 ObchZ však nemá společník, který je ovládající osobou, popř. nikdo ze společníků, jednají-li všichni společníci ve shodě (viz § 66a odst. 16 ObchZ).

Podle čl. VIII bod 12 zák. č. 370/2000 Sb. se ustanovení § 66a odst. 14 ObchZ vztahuje až na závazky vzniklé po 1. 1. 2001. Těmito závazky je třeba rozumět závazky podle § 66a odst. 8 ObchZ.

(15) Osoby, které jsou statutárním orgánem ovládající osoby nebo jeho členem, ručí za splnění závazku k náhradě škody podle odstavce 14 společně a nerozdílně. Společně a nerozdílně ručí za splnění závazku k náhradě škody též osoby, jež jsou statutárním orgánem ovládané osoby nebo jeho členem, jestliže ve zprávě podle odstavce 9 neuvedly smlouvy nebo opatření, z nichž vznikla společnosti újma, nebyla-li tato újma nahrazena nebo nebyla-li uzavřena smlouva o její úhradě podle odstavce 8. To však neplatí, pokud tyto osoby jednaly na základě řádného usnesení valné hromady nebo schůze členů ovládané osoby.

Komentář

Osoby, které jsou statutárním orgánem ovládající osoby nebo jeho členem, ručí za splnění závazku k náhradě škody jak vůči ovládané osobě, tak vůči jejím společníkům vždy, bez ohledu na to, zda vykonávaly vliv na ovládanou osobu v souvislosti s uzavřením smlouvy nebo přijetím opatření, z nichž vznikla újma, nebo způsobily, že újma nebyla uhrazena či uzavřena smlouva o její úhradě. Jsme názoru, že jde o osoby, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem od okamžiku, kdy vznikla povinnost k náhradě škody podle § 66a odst. 14 ObchZ, až do její úhrady. Na toto ručení se použijí podle § 312 ObchZ ustanovení o ručení podle § 305 až § 311 ObchZ, včetně práva regresu.

Osoby, které jsou statutárním orgánem ovládané osoby nebo jeho členem, ručí rovněž solidárně za splnění závazku k náhradě škody podle § 66a odst. 14 ObchZ s osobami, které jsou statutárním orgánem ovládající osoby nebo jeho členem, však jen v případě, že

- a) ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami neuvedly smlouvy a opatření vyžadované v § 66a odst. 9 ObchZ, z nichž vznikla ovládané osobě újma, a
- b) z této smlouvy nebo opatření vznikla ovládané osobě majetková újma,
- c) tato újma nebyla ovládající osobou uhrazena nebo nebyla uzavřena smlouva o její úhradě.

Z toho plyne, že ne jakékoliv porušení povinnosti osob, které jsou statutárním orgánem ovládané osoby nebo jeho členem, v souvislosti se zprávou o vztazích mezi propojenými osobami zakládá jejich ručení za splnění závazku k náhradě škody vzniklé podle § 66a odst. 14 ObchZ. Ručení však nepochybně vzniká i v případě, že zpráva nebyla zpracována vůbec a ovládané osobě vznikla v důsledku vlivu ovládající osoby majetková újma, jež nebyla ovládající osobou uhrazena, nebo nebyla uzavřena smlouva o její úhradě podle § 66a odst. 8 ObchZ.

Ustanovení § 66a odst. 15 ObchZ o ručení za splnění závazku k náhradě škody společníkům ovládané osoby se neuplatní, jde-li o společnost o jednom společníku nebo jedná-li všichni společníci ve shodě, neboť v tomto případě nevzniká ani odpovědnost za škodu (viz výklad k § 66a odst. 16).

Podle čl. VIII bod 12 zák. č. 370/2000 Sb. se ustanovení § 66a odst. 15 ObchZ vztahuje až na závazky vzniklé po 1. 1. 2001. Těmito závazky je třeba rozumět závazky k náhradě škody podle § 66a odst. 14 ObchZ.

(16) Ustanovení odstavců 10, 12 a 13 se nepoužijí v případě, kdy ovládající osobou vůči společnosti je její jediný společník, jakož i v případě, kdy ovládajícími osobami vůči společnosti jsou všichni její společníci, kteří jednají ve shodě (§ 66b); v takovém případě se z ustanovení odstavců 14 a 15 rovněž nepoužijí ustanovení o náhradě škody společníkům nebo členům ovládané osoby a o právu společníků nebo členů ovládané osoby podat žalobu o náhradu škody proti ovládající osobě.

Komentář

Má-li ovládaná osoba jediného společníka (což je možné pouze u ovládané akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným), platí povinnosti plynoucí z ustanovení § 66a odst. 8; statutární orgán takto ovládané společnosti je rovněž povinen zpracovat zprávu o vztazích mezi propojenými osobami podle § 66a odst. 9 ObchZ a tato zpráva musí být přezkoumána auditorem podle § 66a odst. 11 ObchZ, podléhá-li ověření účetní závěrky ovládané osoby auditorem. Použijí se i ustanovení o náhradě škody způsobené ovládané společností a o ručení za závazek k náhradě této škody podle § 66a odst. 14 a 15 ObchZ. Neuplatní se však ustanovení o povinnosti přezkoumat zprávu o vztazích mezi propojenými osobami dozorčí radou podle § 66a odst. 10 ObchZ, o právu požádat soud o jmenování znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami podle § 66a odst. 12 a 13 ObchZ ani ustanovení o náhradě škody společníkům a ručení za závazek k náhradě škody společníkům podle § 66a odst. 14 a 15 ObchZ.

Stejná pravidla platí, jedná-li všichni společníci ovládané osoby ve shodě. K jednání ve shodě viz výklad k § 66b ObchZ.

Důvodem zachování povinnosti k úhradě újmy podle § 66a odst. 8 ObchZ, vyhotovování zprávy o vztazích mezi propojenými osobami a jejímu ukládání do sbírky listiny, povinnosti k náhradě škody ovládané osobě podle § 66a odst. 14 a ručení za splnění tohoto závazku je ochrana věřitelů ovládané osoby.

Stanovisko KCP – k § 66a

Stanovisko Prezidia Komise pro cenné papíry ze dne 27. dubna 2001

Věc: **K definici ovládnání** (§ 66a obchodního zákoníku)

Zákon č. 370/2000 Sb. zásadním způsobem modifikoval definici ovládnání obsaženou v § 66a zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“). Jelikož úprava ovládnání významně navazuje na řadu povinností v právu kapitálového trhu, jejichž plnění podléhá doзору Komise pro cenné papíry, vydává Komise pro cenné papíry toto právní stanovisko (srov. např. povinnost učinit nabídku převzetí, dojde-li k ovládnutí společnosti, jejíž akcie jsou registrované, nebo vazbu na definice kvalifikované účasti nebo úzkého propojení v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů).

Konstrukce ovládnání v právu obchodních společností vychází z obecné definice ovládnání (§ 66a odst. 2 věta první a druhá obchodního zákoníku), jejíž aplikaci zjednodušuje vyvratitelná právní domněnka ovládnání (§ 66a odst. 5 obchodního zákoníku) a nevyvratitelná právní domněnka ovládnání (§ 66a odst. 3 obchodního zákoníku) a naopak poněkud komplikuje výjimka z definice ovládnání (§ 66a odst. 2 věta třetí obchodního zákoníku).

1. Obecná definice ovládnání (§ 66a odst. 2 věta první a druhá obchodního zákoníku)

Obchodní zákoník definuje ovládnání prostřednictvím několika pojmových znaků: „*Ovládnající osobou je osoba, která **fakticky nebo právně** vykonává **přímo nebo nepřímou rozhodující vliv** na řízení nebo provozování podniku jiné osoby.*“

Při absenci podmínek aplikace nevyvratitelné nebo vyvratitelné právní domněnky (viz dále) je splnění definičních znaků ovládnání třeba ovládnající osobě v plném rozsahu prokazovat. Jádrem důkazu ovládnání spočívá v dokazování **rozhodujícího** vlivu na řízení podniku určité osoby (ovládanou osobou tak může být jediné podnikatelský subjekt). Na základě konkrétních skutečností je třeba doložit, že ovládnající osoba je schopna po kvalifikovanou dobu prosazovat rozhodující vliv na řízení ovládané osoby bez ohledu na základ této možnosti (arg. „*fakticky nebo právně*“), neboli že slovo osoby, jejíž ovládnání se prokazuje, při řízení ovládané osoby **rozhoduje, a to dlouhodobě**. Nejde tedy o nahodilou událost, na druhé straně se ovšem nejeví jako nezbytné vždy prokazovat, že rozhodující vliv prosadila osoba, jejíž ovládnání se dokládá, v minulosti vícekrát, je-li možno dokázat, že jej bude prosazovat v budoucnu. Uvedený důkaz musí podat, kdo o někom tvrdí, že jiného ovládá. Proti strana na rozdíl od případů, kdy proti ní svědčí vyvratitelná právní domněnka, nemusí prokazovat nic. Neunese-li, kdo tvrzení vznesl, důkazní břemeno, nelze na toho, koho se tvrzení týkalo, hledět jako na ovládnající osobu. To platí též pro orgán státní správy např. při dokazování, že

„ovládnající osoba“ nesplnila povinnost, kterou jí zákon ukládá.

V případě **nepřímého vlivu**, kterým se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob (§ 66a odst. 2 věta třetí obchodního zákoníku), bude nutné prokazovat nejen rozhodující vliv prostředníka na cílovou společnost, nýbrž též rozhodující vliv určité osoby na prostředníka, a to podle okolností jedním ze způsobů popsaných v tomto stanovisku (buď prostřednictvím jedné z domněnek ovládnání, nebo průkazem splnění definičních znaků ovládnání podle § 66a odst. 2 obchodního zákoníku).

Z celkové konstrukce úpravy ovládnání vyplývá (viz dále u domněnek ovládnání), že ke zkoumání definičních znaků ovládnání podle § 66a odst. 2 obchodního zákoníku bude třeba sáhnout zejména při absenci skutečností, které založí některou z domněnek ovládnání. Tak zejména u dispozice s méně než 40 % hlasovacích práv v ovládané osobě bude třeba posuzovat, zda konkrétní okolnosti odůvodňují závěr, že též nižší podíl na hlasovacích právech zakládá ovládnání společnosti.

Případy, kdy kontrolní balík hlasovacích práv tvoří podíl nižší než 40 %, vyloučit skutečně nelze. Praktické to bude zejména u společností s mimořádně rozptýlenou akcionářskou strukturou, kde navíc akcionáři nedostatečně hájí svá akcionářská práva, nebo ve společnostech, ve kterých z různých důvodů (např. pro porušení povinnosti učinit nabídku převzetí v souladu se zákonem nebo oznámit překročení hraničních podílů na hlasovacích právech společnosti s registrovanými akciemi) akcionář či akcionáři po delší dobu nevykonávají hlasovací práva. Tento důsledek navazuje na § 186c odst. 1 obchodního zákoníku: „*Při ... hlasování na valné hromadě se nepřiblíží k akciím ... , pokud nelze hlasovací právo, které je s nimi spojeno, vykonávat...*“ Jestliže tedy např. akcionář A, jehož podíl na společnosti činí 25 %, ze zákona nevykonává hlasovací práva, stává se z podílu akcionáře B ve výši 30 % po dobu, po kterou tato skutečnost trvá, rázem faktický podíl ve výši 40 % (30 % ze 100 % stává se 30 % ze 75 %, tj. fakticky 40 % ze 100 %).

2. Výjimka z definice ovládnání (§ 66a odst. 2 věta třetí obchodního zákoníku)

Určité interpretační potíže vyvolává následující věta § 66a odst. 2 obchodního zákoníku: „*Ovládnající osobou však není osoba, jejíž vliv na společnost je založen mandátní smlouvou, smlouvou o správě určitého majetku a jinou obdobnou obchodní smlouvou.*“ V určitých případech bude třeba dát tomuto dodatku z pera členů zákonodárného sboru za pravdu, i když se nelze ubránit dojmu, že jde o doplnění nadbytečné, a tedy matoucí.

Pověří-li např. ovládnající osoba výkonem hlasovacích práv na společnosti advokáta nebo svěří-li akcie do správy obchodníkovi s cennými papíry s tím, že ohledně způsobu výkonu hlasovacích práv bude advokátovi či obchodníko-

vi s cennými papíry udělovat konkrétní pokyny, samozřejmě tím z advokáta ani z obchodníka s cennými papíry neučiní ovládající osobu.

Tento závěr by vyplynul již ze samotné definice ovládání – advokát ani obchodník s cennými papíry za takových okolností nevykonává rozhodující vliv na společnost, neboť tím se rozumí **vliv uplatňovaný na základě vlastní diskrece**. Plní-li někdo pokyny jiného, nestává se osobou ovládající – zůstává jí ten, kdo pokyny uděluje, nejde-li o pouhého prostředníka. Potud se však ještě lze, byť se silnou výhradou nadbytečnosti, s citovaným doplňkem definice ovládání smířit.

Potíž však působí tam, kde smlouvy v něm vyjmenované rozhodující vliv druhé smluvní strany zakládají. Definice ovládání je a musí zůstat obecná, a to zejména v tom smyslu, že naprosto nerozhoduje, od čeho se základ rozhodujícího vlivu ve společnosti odvozuje. Může jít o vliv faktický, ale též např. založený smlouvou, a to zcela bez ohledu na smluvní typ. Rozhoduje míra diskrece, se kterou smluvní strana vliv vykonává. Soustředí-li se diskrece ohledně způsobu výkonu rozhodujícího vlivu u ní, stává se osobou ovládající, byť by se její oprávnění tento vliv vykonávat zakládalo na mandátní smlouvě nebo smlouvě o správě akcií společnosti.

Advokát nebo obchodník s cennými papíry, který sám rozhoduje o způsobu výkonu hlasovacích práv klienta, je muž majitel akcií neuděluje pokyny ohledně hlasování na valných hromadách společnosti, tedy může naplnit definiční znaky ovládání a stát se osobou ovládající.

Výjimku z definice ovládání je tedy třeba vykládat restriktivně a omezovat ji pouze na případy tzv. klasického mandátu, při kterém mandatář nedisponuje samostatnou rozhodovací pravomocí, nýbrž pouze plní pokyny mandanta. Totéž platí o ostatních obchodněprávních vztazích vyjmenovaných v předmětném ustanovení. Cílem smlouvy nesmí být přesun ovládání na mandátáře nebo jiného smluvního partnera. V opačném případě nelze spolehlivě vyloučit, aby též uvedené smluvní typy založily vztah ovládání na straně mandátáře, správce či jiné smluvní strany.

V tomto smyslu je proto nezbytné upřednostnit znaky definice ovládání a restriktivním výkladem výjimky v případě rozporu věty první a třetí § 66a odst. 2 obchodního zákoníku dospět k závěrům konformním s účelem a smyslem celé úpravy vztahů mezi propojenými osobami, která tvoří základ tuzemského koncernového práva.

Ve prospěch popsané interpretace svědčí např. některá ustanovení navazující úpravy oznamovací povinnosti o nabytí nebo pozbytí významných podílů na hlasovacích právech společnosti, jejíž akcie jsou registrované.

Podle § 183d odst. 4 písm. h) obchodního zákoníku tak např. oznamovací povinnosti podléhají též hlasovací práva z cenných papírů, které oznamovatel spravuje (vazba na jeden ze smluvních typů výslovně uvedených v § 66b odst. 2 věta třetí obchodního zákoníku je patrná), obhospodařuje nebo jsou u něj uloženy, **jestliže mu nebyly majitelem uděleny žádné pokyny týkající se hlasování**.

(Poznámka: Věta třetí § 66a odst. 2 byla zrušena zákonem č. 501/2001 Sb.)

3. Vyvratitelná právní domněnka ovládání (§ 66a odst. 5 obchodního zákoníku)

Za osobu ovládající se považuje osoba, která

- a) disponuje alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě nebo
- b) společně jednáním ve shodě s dalšími osobami disponuje alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě.

Současně nesmí být prokázáno, že jiná osoba disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv (negativní podmínka aplikace domněnky).

Vzhledem ke konstrukci vyvratitelné právní domněnky (arg. „...se má za to...“) zákon při splnění výše uvedených znaků předpokládá, že určitá osoba jinou osobu ovládá. K založení předpokladu postačí průkaz znaků vymezených výše, aniž je třeba prokazovat splnění obecného definičního znaku „rozhodujícího vlivu“ ve smyslu výše uvedeném. Domněnka tak do značné míry usnadňuje aplikaci předpisů o ovládání.

Osoba, proti které předpoklad domněnky svědčí, může domněnku vyvrátit důkazem opaku. Neuspěje-li, platí, že je osobou ovládající.

Průkaz opaku lze podat odkazem na skutečnost, že jiná osoba disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv (srov. formulaci „*není-li prokázáno, že jiná osoba disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv...*“), nebo důkazem okolnosti, že nejsou splněny definiční znaky ovládání podle § 66a odst. 2 téhož zákona. Tento závěr jednoznačně plyne z konstrukce definice ovládání podle § 66a odst. 2 obchodního zákoníku, jehož aplikaci domněnka usnadňuje, v žádném případě však nederoguje. Jelikož § 66a odst. 5 obchodního zákoníku zakládá vyvratitelnou právní domněnku, bude muset případně nesplnění pojmových znaků ovládání prokazovat osoba, proti které domněnka směřuje.

Nepůjde zřejmě o případ nijak častý, teoreticky jej však vyloučit nelze. Hypoteticky např. může nastat následující skutkový stav: akcionář A disponuje 40 % hlasovacích práv na společnosti, akcionář B 39 %, akcionář C zbylými 21 %. Z různých důvodů (např. osobních) však akcionář B s železnou pravidelností hlasuje na valné hromadě proti akcionáři A. Rozhodne proto vždy, na kterou stranu se přikloní hlasy akcionáře C.

Proti akcionáři A svědčí vyvratitelná domněnka ovládání podle § 66a odst. 5 obchodního zákoníku. Důkaz, že někdo jiný ve společnosti disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv, podat nelze. Přesto nebude namístě považovat akcionáře A za dané situace za osobu ovládající, neboť pravděpodobně nesplní podmínku rozhodujícího vlivu na společnost. Znaky ovládání podle § 66a odst. 2 obchodního zákoníku by naopak mohl podle okolností v daném případě naplnit akcionář C.

Osoba, o které někdo tvrdí, že jiného ovládá, se kromě toho může tvrzením protistrany vždy bránit námitkami a důkazy o tom, že nejsou ve skutečnosti splněny předpoklady, které domněnku ovládání zakládají (tj. např. že nedisponuje 40 % hlasovacích práv na předmětné osobě, popř. že nejedná ve shodě s určitými osobami apod.).

Zbývá doplnit, že disponováním s hlasovacími právy rozumí obchodní zákoník možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jakého právního důvodu jsou vykonávána, popř. možnost ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou (§ 66a odst. 6).

4. Nevyvratitelná právní domněnka ovládnutí (§ 66a odst. 3 obchodního zákoníku)

Ovládající osobou je vždy osoba, která

- a) je většinovým společníkem, tj. společníkem, který má většinu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti (§ 66a odst. 1 obchodního zákoníku); to neplatí jestliže je ovládající osoba určena podle ustanovení písmene b) (např. jestliže většinový společník ovládá společnost společně s dalšími společníky jednajícími ve shodě, v tom případě bude třeba za osoby ovládající považovat nejen většinového společníka, nýbrž všechny osoby jednající ve shodě),
- b) disponuje většinou hlasovacích práv na základě dohody uzavřené s jiným společníkem nebo společníky (nikoliv však na základě mandátní smlouvy, smlouvy o správě určitého majetku, smlouvy o správě cenných papírů apod. – v takovém případě zůstává majitel cenných papírů sám osobou ovládající, byť by hlasovacími právy z cenných papírů svěřených do správy nedisponoval, a to podle písmene a) výše – srov. § 66a odst. 2 věta poslední obchodního zákoníku, avšak též poznámku uvedenou výše sub 2.),
- c) jako společník může prosadit jmenování či volbu nebo odvolání většiny osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, anebo většiny osob, které jsou členy dozorčího orgánu právnické osoby, jejímž

je společníkem (ovládání podle tohoto písmene praktické asi příliš nebude, neboť osoby, které by uvedené předpoklady naplnily, se zpravidla kvalifikují jako osoby ovládající již podle předcházejících písmen; ustanovení dopadne prakticky pouze případy, kdy osoba bude společníkem nikoliv většinovým, její právo prosadit jmenování nebo volbu atd. vznikne na základě dohody obdobně jako v písmenu b) výše s tím rozdílem ovšem, že předmětem dohody s ostatními společníky nebude dispozice hlasovacími právy obecně, nýbrž jen ve vztahu k jmenování a odvolání osob, které jsou členy statutárních nebo dozorčích orgánů), nebo

- d) společně s dalšími osobami jednáním ve shodě disponuje většinou hlasovacích práv (§ 66a odst. 4 obchodního zákoníku).

S ohledem na konstrukci nevyvratitelné právní domněnky (srov. „...*je vždy*...“) není možné v případech výše uvedených namítat, že osoby, které naplní znaky skutkových podstat obsažených pod jednotlivými písmeny, společnost neovládají. Důkaz ovládnutí tak podá každý, kdo prokáže splnění těchto znaků (tj. např. že určitý společník je majitelem více než 50 % akcií společnosti a disponuje hlasovacími právy z těchto akcií), aniž bude protistrana připuštěna k průkazu opaku.

Tím samozřejmě opět není dotčeno právo osoby, o které se tvrdí, že určitou osobu ovládá, bránit se tvrzením protistrany námitkami a důkazy o tom, že nejsou ve skutečnosti splněny předpoklady, které domněnku zakládají (tj. např. že společník není majitelem více než 50 % akcií společnosti, neboť je majitelem jen 49 %).

Prezidium Komise pro cenné papíry schválilo dne 27. dubna 2001.

Podnikatelská seskupení podle § 66a (z komentáře k Obchodnímu zákoníku)

JUDr. prof. Jan Dědič, CSc., Ing. JUDr. Jan Zrzavecký

Redaktor: Jaromír Dočkal. Sazba a distribuce: Infomedica, s.r.o., Praha 4. Tisk: Wendy s.r.o., Mělník.

Pro členy KA ČR zdarma.

© Komora auditorů ČR. Všechna práva vyhrazena.